



M. A. Akşit Koleksiyonundan/Collection

## 2a-Varlık

# 3

### **Hekimlikte Var oluş; Gerçek insanın kendisidir, İnsanlığın Evrene dağılımı, ortaya çıkışı değil, birey ile anlaşmak önemlidir \***

**M Arif AKŞİT\*\***

*\*İnsanın geçmişi değil, şimdiki boyutu, gerçek yapısı önemlidir konuşmanın özeti.*

*\*\* Prof. Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji Bilim Dalı, Pediatri Genetik*

*NOT: Bu Makalenin anlam olarak İngilizce irdelenmesi 4. Bölümde sunulmaktadır.*

*Bir toplantıda, her birey kendi geçmişi ile övündüğünü görerek, temelde hepimiz aynı baba ve annenin evladızız, çünkü biz Homo sapiens, sapiens olup kardeşiz vurgusu yapmışım. Bu makalede o ayrıca evrim konusunda da söylediklerimi ifade etmekteyim*

*Her bir tür, var olduğu andan itibaren, eğer yaşam ile varlığını devam ettirirlerse, çoğalır ve dağılırlar. Arkeoloji bu açıdan tarihsel incelemeler ile kaynak saptayarak, dağılımlarına da, zaman tayini ile diğer bulunanları birleştirmesi ile anlayabilmektedir. Bu açıdan Homo sapiens, sapiens türünün tüm buluntuları zaman süreci ile bağlanarak, yayılımı saptanabilmektedir.*

*Bunun ötesinde, genetik analizler ile gen kökenleri daba rabat yorum yapmayı olanak kalmaktadır. Tüm genetik özellikler tek bir varlıktan oluşmayı işaret etmektedir.*

*Bu Makale ile insanın Evrene yayılması ve oluşturulan yayılım yolu ile şimdiki yapılanma karşılaştırma olanağı doğabilecektir. Kardeşlik, daba net ortaya koyulmuş olacaktır.*

**H**omo sapiens, sapiens oluşumu için diğer anomali ve diğer genetik farklılaşmalara bakılmalıdır. Örnek olarak 21 Trizomi (Down Sendromu) bir fazla kromozom ile oluşan bir durumdur. En sık rastlanan genetik bozukluk olması, sporadik olarak belirli yaşlara göre toplumda görülme sıklığı vardır. Bazı çalışmalar, gebelik öncesinde vitamin eksikliğinin bölünmede farklılık yarattığı ve oluştuğu ifade edilse de ispat tam edilmemiştir. Çocukları olmaması nedeniyle yeni bir tür olarak tanımlanmamaktadır.

Bu doğanın yeni tür oluşum çabasıdır, buna evrim denilmemeli, çünkü, vücutta birçok sorunlar yanında, mental kısıtlılık sorunu belirgindir. Anomali her 1000 doğumda %3 civarında olduğu, bunun minör anomalileri de katınca, %15 civarında oluştuğu da görülmektedir. Bu açıdan evrim kelimesi yerine doğanın, Yaratılışın değişim çabası denilmelidir.

Evrim kelime anlamı olarak<sup>1</sup> değişim, gelişimdir. Yaratılıştaki mutlaka gelişim değil, tam tersi durumda olabilir.

Bu açıdan doğaya bakıldığına birçok yeni boyutların oluştuğu, karşı çaprazlamaların açık ve net farklılıkların aynı yeni nesilde bütünleşmesi görülecektir. Bellis perennis çiçeğinde (papatya), kırmızı ve beyaz döllendilerse, pembe değil, kırmızı ve bazı yerleri de haleli kırmızı-beyaz olabilmektedir. Çok farklı sonuçlarla değişik papatya renkleri oluşabilmektedir. Ayrıca pembe renkte bir bulgu olarak da gözlenmektedir. Ancak pembeden oluşarlarda kırmızı-beyaz oluşmamaktadır.

**Özet Olarak;** yaratılıştta devamlı bir değişim, farklılaşma vardır, bunlardan az bir kısmı yaşayabilir olmaktadır. Kanser hücreleri de bizden değişim olanlar, bir günde 40,000 adet oluşurken, genetik çoğalamadıkları için ancak 4 tanesi kalmakta, bunlarda sıklıkla yok edilmektedirler. Kısaca kanser bir hücrelerde değişim boyutudur.

### Özet

**Hekimlikte Var oluş; Gerçek insanın kendisidir, İnsanlığın Evrene dağılımı, ortaya çıkışı değil, birey ile anlaşmak önemlidir**

**Amaç:** İnsanların birlikteliği, iletişim ve ilişkisi aynı dillerin, aynı genetik yapıda olma ötesinde, birey olarak onun anlaşılması, onun algılanması, hekimin temel işlevi olmaktadır ki, tıbbi yaklaşımları yerinde, etkin ve verimli olarak yapabilsin. Bu açıdan kardeşlik bağı içinde olan insanın, birey olarak ele alınmasını gerekli kılar.

**Dayanaklar/Kaynaklar:** Tüm insanların genetik incelenmesi ile aynı kökenden oldukları, dilleri bile aynı genetik yapı ile ilişkide olduğu anlaşılmiştir. Tüm bunlar bireyi anlamayı, onunla empati yaparak oluşturmaktadır. İnternet sayesinde ulaşılan kaynaklar ele alınmıştır.

**Giriş:** İnsanların sosyal yapısı ve dilleri, anlaşmalarının da sosyolojik temel, genetik dayanaklı olduğu saptanmıştır. Buna karşın, her bireyi özel ve özgün almak gerekir. Aynı kelime bile insanlar arasında farklı kavramlar ve farklı anlayışlarda olduğu belirgindir. Yargılama yerine bireyi anlamaya çalışmalıdırlar.

**Genel Yaklaşım:** Anlaşma, iletişim ve ilişki boyutu olarak ele alınan dil ve dilin ulaştığı boyutlar, insanların birbirleri ile tercüman vasıtasıyla anlaşması değil, birbirlerini aynı frekansa inerek, empati yaparak anlamaya, kavramaya çalışmaları gereklidir.

**Başlıca boyutlar:** Her bireyin tutum ve davranışları ile bunların dayandığı kaynaklar ve gerekçeler kendilerine özgü ve özeldir. Bunun dışında diğerlerinin onları algılamaya çalışmaları önemsenmelidir.

**Yaklaşım:** Her birey ayrı ve özeldir. Suç işlemleri dışında, kimse kimseyi hakimiyeti altına alamaz veya doğru, yanlış olarak yorumlayamaz. Bilgi verebilir, aydınlatılabilir ama rıza, bireye özgüdür, hukuksal olarak alınmaz, paylaşılabilir.

**Sonuç:** İnsanların aynı türden, Afrika'dan Dünyaya yayıldığı, belirli sosyal gruplar ile başlıca değerlerinin oluştuğu ve buna göre dil yapılarının oluştuğu önemlidir.

**Yorum:** Bir kelime, lügatte belirli anlamı olabilir ama, bireyin onu algılaması ve yorumlaması önemlidir. Hekimler bu açıdan verileri bireye göre algılatırlar. Ağrı algısı bile, bireye göre değişir.

**Anahtar Kelimeler:** İnsanın evrene dağılımı, dil kökenleri ve bireyin anlaşılmasının önemi

### Outline

**Existence in Medicine; The reality is the person, the interaction among him/her is important, thus, not the outcome and distribution of Homo sapiens to the Earth**

**AIM:** The Human being is as in connection with brotherhood, togetherness, relation and communication by their home language, even at the same, nearby genetic composition, be accepted as individual perception. As a physician, evaluating the patient, the condition, from the individual perspective, to be effective, efficient. Each situation physician considered as an individual person.

**Grounding Aspects:** Each person is genetically from same species, Homo sapiens, sapiens, thus, languages are also grounding on the same, or similar genetic structure. The relation be on the ethical principles as on empathy. The concept/refences is taken, by the internet search.

**Introduction:** The social structure as the language formation, based also genetically, specified by transmission of the community characteristics. Thus, from individual perspective, each person is special, specific and individual perceptions. So, even the meaning is same, thus, be identify another implication and different opinions.

**General Considerations:** For communication with a person, acceptance, relation and interaction concepts are not as language and the communication way to be in consideration. People cannot be in connection with dictionaries, be together with same frequency and by empathy confirmation aspects.

**Proceeding:** The reasoning and grounding of the behaviour and attitudes are mostly be on the social ones, thus, special and specific individual presence. Other person try to configure it, thus, they are not be right to verdict, so, only try to be in connection with them.

**Conclusion:** The human being is from the same origin, distributed from Africa. Some social groups are evidently formed, and the language structure is formed. So, genetic evaluations also in relation with them. At the dictionary the word has a special meaning thus, the personal acceptance is different, than the indicated meaning. So, personal perception is the most important concept. Physician be in education for personal assessment of them.

**Key Words:** The distribution of Homo sapiens, sapiens, the origin of the language, the understanding of a person

## Giriş

Evrim tanımı ile sanki gelecek daha iyi olacak anlamı taşımamalıdır. Birçok topluluk, yeni nesillerin insanlıkta ayrılarak, savaş ve ganimet ile hakimiyet elde edeceklerini sanarak yok olmuşlardır. Her yeni eskisinden farklıdır, olumlu veya olumsuz olacaktır, ama hiçbir zaman eskisi olamaz, çünkü zaman faktörü önemlidir.

### 1. <https://www.turkcebilgi.com/evrim><sup>1</sup>

Bir şeyin, bir değişim ve gelişim dizisi, derece, derece gerçekleşen bir değişim süreci içinde, daha kompleks, daha farklı bir organizma ya da organizasyona doğru gelişmesi, dönüşmesi. Bir şeyin potansiyelinin belli bir sonuç, hedef ya da amaç yönünde gelişmesi. Değişim ya da oluş türlerinden biri olarak, ağır ağır, yavaş yavaş, farkına bile varılmadan gerçekleşen değişim.

**Bivolojide,** canlı varlıkların yeryüzünün tarihi boyunca geçirdikleri dönüşümlerin tümü. Canlı varlıklar ve doğal çevreleri söz konusu olduğunda, canlılara ve kalıtlarına ilişkin empirik gözlemden çıkan bir sonuç olarak, basitten karmaşığa, homojenlikten heterojenliğe geçiş süreci.

### Yorum

Evrim ile oluşan değişim boyutu yerine tek bir seferde, tümünden farklılaşma olabileceği de dikkate alınmalıdır.

Down sendromunda bir seferde yeni bir tür oluşmakta, ancak üremediği için tür olarak tanımlanamamaktadır. Bunun doğal bir evrimsel çaba olduğu düşünülmektedir.

Hiçbir gelenek ve kural aynı kalmaz, aynı kaldığı sanılması, değişimin yavaş olmasıdır, eğitim değişimi hızlandıracaktır.

### 2. <https://evrimagaci.org/down-sendromu-olusumu-evrimsel-anlami-359><sup>2</sup>

**Down Sendromu,** az önce de belirttiğimiz üzere, bir bireyde 21. kromozomun 2 yerine 3 kopyası olmasından kaynaklanan bir kromozomal bozukluktur. Bu sebeple **trizomi 21** olarak da bilinmektedir ("trizomi", "üçlenme" anlamına gelir). Aşağıda Down sendromlu bir erkeğe ait bir hücrenin içerisindeki kromozomların dağılımı görülmektedir.

Bu durum, genellikle mayozda meydana gelen bölünme hatalarından kaynaklanmaktadır. Normalde, 46 kromozoma sahip olan insanın üreme hücrelerinde (yumurtasında ve spermde) 23 kromozom bulunur ve bunlar birleştiğinde, yeniden 46 kromozomlu bir birey elde edilir. Ancak kimi zaman mayoz sırasında 46 kromozom eşit olarak ikiye bölünemez ve bu durumda, anöploidi (anormal kromozom sayısı) durumu oluşur. İşte bunun sonucunda, böyle anormal bir üreme hücresiyle (olması gerekene göre 2

kat kromozoma sahip bir hücreyle) normal bir hücre birleştiğinde, 21. kromozomdan 3 parçaya sahip bir zigot oluşur. Bunun sonucunda oluşan duruma Down Sendromu adını veriyoruz. Bu isim, bu durumun yarattığı fiziksel farklılıkları 1866'da tanımlayan İngiliz fizisyen **John Langdon Down**'dan gelmektedir. Durumun kromozomal karşılığını tanımlayan ise 1959 senesinde **Jerome Lejeune**'dir.

#### Down Sendromu'nun Özellikleri

Down sendromlu birini birçoğumuz kolaylıkla fark edebiliriz ve birçoğumuz da, bu benzer fiziksel özelliklerinin nedenini merak etmiştir. Bunun, sadece evrimsel biyoloji ile açıklanabilir bir anlamı bulunmaktadır (ve böyle bir durumda bile, evrimsel biyolojinin açıklayıcı gücünü bize göstermektedir): Down sendromunda gözlediğimiz kromozomal farklılık, bireyin embriyolojik gelişimi sırasında **neoteni** dediğimiz bir süreci hızlandırmaktadır.

En kısa tanımıyla vermeyiz gerekirse, Down sendromu sırasında daha embriyolojik evrede, yani bireysel özellikler tam olarak oluşmadan **yavaşlatılmış erişkinlik (neoteni)**, **tamamlanmamış morfogenez** ve **atavizm** görülmektedir (atavizm hakkında [buradan](#) bilgi alabilirsiniz). Bunların hepsi, evrimsel açıdan daha az gelişkin, yani atasal özellikleri daha fazla taşıyan bireylerin oluşması anlamına gelmektedir. Çünkü embriyolojik dönemde genlerimiz, *yaklaşık olarak* "evrimsel geçmişimiz" ile benzer bir sırada aktive olmakta okunmaktadır. Embriyo halimizde, insan-öncesi atalarımıza ait birçok dönüm noktasından geçerek vücut planımız oluşturulmaktadır. 21. kromozomdaki bu fazlalıktan doğan biyokimyasal sorunlar, bu süreci yavaşlatır ve dolayısıyla embriyonun, bugün bizlerin "normal" olarak tanımladığımız fiziksel özelliklere erişmesine engel olur.

#### Yorum

Embriyolojik olarak eski hafızamızda olan, boyut ve şekil değiştirmesi heteros, eskisine dönüşmesi ise neotendir. Değişimin hızlanması kadar, yavaşlaması sonucunda oluşan bir boyuttur, tamamen bir biyolojik bir işlemdir.

Evrim tanımı yerine, değişim, farklılaşma boyutudur, daha yerinde olacaktır.

### 3. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Neoteni><sup>3</sup>

**Neoteni**, olgunlaşma süresinin yavaşlaması sonucu büyümenin daha uzun zaman almasıdır. Büyük beyinlerin gelişiminde en önemli etmenlerdendir. **Darwinistlerce** insanın **evrimine** katkı sağlayan başlıca özelliklerden biridir. Davranış psikolojisinde bu "neoteni" terimi "Bir türün yetişkinlerinde görülen, gençlik özelliklerinin korunması" anlamında kullanılmaktadır. Bu özelliğe sahip kişiler, dıştan bakan biri için enerjyle, merakla ve dünyanın bitmeye bir kaynak olduğuna inanırlar.<sup>11</sup>

#### Yorum

Gençlik özelliklerinin korunması, felsefede de kullanılan bir yaklaşımdır.

### 4. <https://evrimagaci.org/heterokroni-neoteni-cocuk-gorunumluluk-ve-sicramali-evrim-268><sup>4</sup>

**Heterokroni (İng: Heterochrony)**, biyolojide, zamanın akışı içerisinde gelişimsel süreç dahilinde, yani birey ömrü içerisinde, meydana gelen boyut ve şekil değişimlerinin genel adıdır. Burada ilk etapta dikkatinizi çekmesi gereken nokta "*bireyin ömrü içerisinde*" tabiridir. Bildiğiniz gibi evrim, bireylerin ömürleri içerisinde **olmaz**, bir süreçtir. Evrimi gözleyebilmek için yüzlerce ve hatta binlerce nesli incelemek gerekmektedir. Tek bir bireyi ele aldığımızda, asla evrimi gözleyemezsiniz, zira hiçbir canlı ömrü boyunca evrim geçirmez. Evrim geçirenler, popülasyon içindeki özelliklerdir. Bunu genellikle genler bazında inceleriz; ancak genlerin popülasyon içindeki dışavurumu olan fiziksel özelliklerin popülasyon içi ortalamalarının zaman içinde değişimi de evrimsel değişimi tespit etmekte kullanılabilir.

Heterokroni ise, bir bireyin gelişimsel süreci dahilinde (doğmasından ölmesine kadar geçen süre olarak genişletilebilir) gösterdiği boyutsal ve şekilsel değişimlerin tamamıyla karşılaşıncı. Kendinizden de fark ettiğiniz ve belki diğer canlılarda da bildiğiniz gibi canlıların çok büyük bir kısmı doğduğu ile aynı şekilde ölmezler, ömürleri boyunca değişim, **gelişim** gösterirler. Bu, evrimsel süreç olarak görülmez, ancak evrime az sonra geleceğimiz şekillerde katkı sağlamaktadır.

Heterokroniyi iki ana noktada incelemekteyiz: Değişimin başlangıcı ve bitişi, değişimin hızı. Genellikle bu süreçler, sadece canlının kendisine değil, içerisinde bulunduğu ortama ve diğer canlılara da bağlıdır. Bu sebeple heterokroni, tek bir canlı içerisinde değil, diğer canlılarla kıyaslama yapılacak şekilde incelenir. Birkaç örnek verelim:

#### Yorum

Genetik olarak genler anne ve babadan gelir ama oluşan bebekte tamamen farklı bir gen yapısı oluşmakta, tüm yeni nesil bir değişim gösterirler. Bu heterokronidir, süreç bir nesil ile oluşması beklenemeyebilir.

### 5. <https://evrimagaci.org/atavizm-ve-geri-evrim-turler-atasal-ozelliklerini-nasil-yeniden-kazaniyor-401><sup>5</sup>

Evrimsel biyoloji dahilinde kullanılan terimlerden biri olan atavizm (ataya geri dönüş) sayesinde, tüm bunları açıklayabiliyoruz. Üstelik genomlarımız, evrimsel tarihimize ait birer arşiv kaydı görevi görüyorlar ve bize geçmişin sırlarını aralıyorlar. Bu makalemizde sizlerle bu tür atavist özelliklerin sadece 2 tanesine bakacağız ve evrime dair genlerimizde neler bulabileceğimizi göreceğiz.

Bahsedildiği gibi tavukların dişleri, insanların kuyrukları yoktur. Araştırmacılar bizlerin bir kuyruğu üretmek için gerekenlere sahip olduğumuzu, tavukların da bir diş serisi üretebilmek için gereken genlere sahip olduğunu ortaya koyuyorlar. Ancak yalnızca çok nadir durumlarda bu özellikler kendilerini fenotipte (fiziksel özelliklerde) gösteriyorlar. Bu fenomene "atavizm" adı veriliyor; yani evrimsel süreçte yitirilen özelliklerin yeniden ortaya çıkması... Genlerimiz bizim kim olduğumuzu belirleyen yegane unsurlar değiller, ama atavizm sayesinde evrimsel geçmişimizi bizlere hatırlatabilecek ve hatta öğretebilecek araçlar haline gelirler. Burada sözü ettiğimiz değişimler, yeni mutasyonların seçim baskısı altında seçilmesiyle ortaya çıkmazlar; yani birer evrimsel adaptasyon değildirler. Benzer şekilde, atavistik özellikler herhangi, rastgele bir gende meydana gelen bir mutasyon sonucu oluşan mutant proteinler nedeniyle ortaya çıkan özellikler de değildir. Bir diğer deyişle atavistik özellikler, varyasyon olarak ortaya çıkan yeni özellikler değildir! Atavistik özellikler, türün evrimsel geçmişinde belli bir zaman diliminde var olan; ancak sonradan körelerek yok olmuş özelliklerin yeniden ortaya çıkmasıdır. Giderek artan deneysel veriler gösteriyor ki atavistik özellikler belirli bazı genlerin nasil, nerede ve ne zaman ifade edildiğine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Yani atavistik bir özelliğin ortaya çıkışı yeni genlerin belirmesi ve var olanların yok olmasıyla doğrudan ilgili değil; daha ziyade genlerin okunmalarıyla ve onlardan üretilen proteinlerle ilgilidir.

#### Yorum

Atavizm, doğrudan naif, ana yapıya dönüşüdür. Bu özellikle Hibrit tohumlarda ürün alamaz, kısırılık oluşunca, eski genetik kotlarına dönerek, ürünün tekrar alınmasını sağlamaktadır. Genetik geçişlerin yine bu metot ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

## Giriş

Konumuz insanın yaratılışı olmadığı, oluşan Homo sapiens, sapiens 'in Evrene dağılımı konusudur. Kültürel açıdan birçok insan ve topluluk, ırk ve değişimleri gözeterek bir ayrıcalıklardan söz etmektedirler. Ancak gen analizleri ile bunların aynı kökenden geldikleri anlaşılmaktadır. Kısaca insanlar birbirinin kardeşidir, bu yakın veya uzak anlamdadır.

Örnek olarak kendi sülalemiz belirtilebilir. Akşit<sup>2</sup> soyadı, beyaz güneş, toplumu aydınlatan, öğretmen, hoca demektir. Tüm akrabaların öğretmen olması, bizlerinde akademik öğretim üyesi olmamız da buradan geldiği söylenebilir, ama inandırıcılığı şüphelidir. Bize Dedelerden söylenenlere göre, Fergana Katagan yerleşiminden geldiğimiz, Mısır'da Akşit (başka söylem ile İhşitler) Devleti kurdukları, daha sonra Konya ve Malatya bölgesinde kaldıkları, Konya'dan iki boy, birisi (İbrahim Bey) Denizli Çal, Çivril, diğeri de Acıpayam, Tavas, Kale ilçelerini fethetmişlerdir. Teyze çocukları olarak Osman Bey Acıpayam, Yatağan İlçesinde mezarı vardır. Bunlar destan olarak belirtilmiştir, ancak halen Çal ve Yatağan ilçelerinde Akşit soylular ile Malatya'da da Akşit soyadı alanlar vardır. Destan ile tarihsel veri kısmen uyumaktadır. Ancak bize söylenen, geçmiş örnek almak içindir, gurur duymak ve böbürlenmek için değildir, size kimseye dayanmadan (yalnız Yaratandan diler ve ondan istenir kuralı ile), akıl ve bilgi-tecrübe ile yaklaşım, insanlık üzerine olmak, şeytana şükretmek ki, bize doğruyu tanımlar denilmiştir.

Fiile kızılır, faile, insana kızılmaz denilmiştir.

### 6. Akşitler, İhşitler<sup>6</sup>

**İhşitler** (Arapça: الإخشيتون) veya **Akşitler**, 935 ve 969 yılları arasında Mısır'da kurulmuş Türk-İslam devletidir.<sup>[1]</sup>

Kuruluştan önceki durum

**Tolunoğulları Devleti**, 905 yılında yıkılmasından sonra **Abbasiiler**, Mısır'a gönderdiği valilerin yetkilerini azaltarak Mısır'ı yeniden bölgelere ayırmış ve yetkilerini bölmüştür. Bu yolla bu bölgenin tekrar denetiminden çıkmasını önlemek istemişlerdir. Ancak sorumlulukların birden fazla kişiye dağıtılmasından dolayı bu durum yetki kargaşasına ve kişisel çekişmeler olmuştur. 935 yılında İhşid Devleti'nin kurulmasına kadar geçen dönemde bölgeye kargaşa hakim olmuş ve halka hizmet verilememiştir. Halk, **Tolunoğulları** döneminde sahip olduğu refah ve huzuru arar olmuştur.<sup>[2]</sup>

Kuruluş

**Fergana** Türklerinden olan, **Muhammed Bin Togaç**, Mısır'da görev yapmış, dönüşünde **Sam** bölgesinde hacıların yollarını kesen **Karmatiler**'le savaşmış ve onları yenmiştir. Bu başarısına karşılık halife, **Muhammed Bin Togaç**'ı 928'de **Remle**, 930'da **Surive** valiliğine atamıştır. Bu görevlerde de gösterdiği başarılarından sonra halife tarafından Mısır valiliğine yetkileri artırılarak atanmıştır. Bu dönemde **Abbasiiler** güçlerini kaybetmiş ancak ismen varlıklarını sürdürmektedirler. **Abbasiilerin** güçsüzlüğünden faydalanarak görevini bırakmak istemeyen eski vali ile Muhammed bin Togaç savaşmış ve onu yendikten sonra 27 Ağustos 935'te Mısır valiliği görevine başlamıştır. Muhammed bin Togaç, Mısır valiliği sırasında sadece ismen Abbasilere bağlı kalmış, bunun dışında bağımsız bir devlet olarak hareket etmiştir.<sup>[2]</sup>

Yükseliş ve "el-İhşid" Unvanı

Muhammed Bin Togaç, göreve geldikten sonra, **Türk**, **Kipti**, **Rum**, **Sudanlı**, **Berberi** ve **Araplar**'dan oluşan Mısır ordusunda isyan çıkmıştır. Askerlerin bir bölümü, **Mısır**'ın en batısında **Fatimi Devleti**'ne sınır olan **Berka**'ya kaçmışlardır. **Fatimilerle** iş birliği yapan kaçaklar ve **Fatimi** güçleri, Muhammed Bin Togaç tarafından yenilgiye uğratılmış ve Mısır'da yeniden düzen sağlanmıştır.

Muhammed Bin Toğaç'a Abbasi halifesi tarafından, Mısır'da düzeni sağladığı ve Fatimilere karşı sağladığı başarılarından dolayı, ataları [Fergana](#) meliklerinden olduğu için *melikler meliki* anlamında **el-İşid** unvanı verilmiştir.<sup>[2]</sup> Muhammed Bin Toğaç ölümünden sonra oğlu ve torunları hükümdar olmakla birlikte fiilen azatlı köle [Ebu'l Misk Kafur](#) tarafından yönetilmiştir. Ordunun büyük bölümü Türk olduğu için devlet Türk karakterini muhafaza etmiştir. İhşidiler de [Tolunoğulları](#) gibi Mısır halkına huzur, düzen ve refah sağlamışlardır.<sup>[3]</sup>

Fatimiler ile Mücadele ve Çöküş

İhşidiler, konuları gereği, Mısır'ın batısında bulunan Fatimilerle sürekli mücadele halinde olmuşlardır. 30 Haziran 969'da, [el-Cize](#)'de Fatimi ordusu ile savaşan İhşidiler, büyük zayıflık vererek geri çekildi. [Cevher](#) komutasındaki Fatimi, Temmuz ayında [Fustat](#)'a girince, İhşidiler son buldu. Mısır, [Hicaz](#), [Yemen](#) ve Suriye'de [Abbasiler](#) adına okunan hutbe, artık Fatimiler adına okunmaya başladı.<sup>[4]</sup>

Hükümdarlar: 1) [Muhammed Bin Toğaç](#) (935 - 946), 2) [Ebu'l-Kâsım Ünücür](#) (946 - 961), 3) [Eb'ül-Hasen Ali](#) (961 - 966), 4) [Ebu'l Misk Kafur](#) (966 - 968), 5) [Ebu'l-Fevâris Ahmed](#) (968 - 969)

#### Devlet teşkilatı

Abbasilerdeki gibi devlet yönetiminde hükümdarın sarayla ve hükümetle irtibatını sağlayan baş kişi "**hâcib**" idi. Hâcib, emirin huzuruna gitmek isteyenleri belli kurallara göre düzenleyen kişiydi. Emirin mali işlerinden *hazinedâr*, sağlık ve yiyeceklerinden sorumlu olansa *tabib* olarak adlandırılmaktaydı.<sup>[4]</sup>

#### Yorum

İnsanların adları belirli güzel, etik ilkeler olarak verilmektedir. Mehmet, övülen kişi, arif de olgun kişi ise, insan adı ile övünmez, adı gibi olmaya çalışmalıdır.

Öğretmenlik diploma alma değil, insanlara sevgi gösterme ile başlar, öğrenci bağımsız, eşit ve öğretmeni ile kardeşlik bağı kurmalıdır. Bu bize öğretilen bir yaklaşımdır.

Bize atalarımızın söyledikleri, "*sakın atan ile övünme, sen kendin değer yaratmaya bak*".

## İnsanlığın Oluşumu, İlk İnsanlar

TUBİTAK, İnsanın Kökeni<sup>7</sup> kitabında Arkeolojik kazılardaki buluntuların ana yerleri ve zamanlaması ile bunların birleştirilmesi Şekil 1'de belirtilmektedir.

**Buluntular ile bunların göçleri, zaman faktörü dikkate alınarak çizilmiştir.**



**Şekil 1:** a) Antropolojik buluntu yerleri, b) bunların bağlantıları, göçleri (kırmızı Homo erectus, Siyah olan Homo sapiens, sapiens)

Bu buluntulara göre dağılımları da National Geographic Magazine<sup>8</sup> tarafından Google/görseller tarafından alınan harita Şekil 2'de sunulmaktadır.

National Geographic Magazine<sup>8</sup> (Google/görseller)



**Şekil 2:** Afrika'dan tüm Dünyaya insanın göçü ve yılları

Burada vurgulanması gereken, insanların tümünün kardeş olduğu aynı kökenden Dünyaya yayıldıkları gerçeğidir.

24 Mayıs 2004 tarihli Milliyet Gazetesinde<sup>9</sup>, kabilelerin adları verilerek, bunların yine Afrika'dan yayılışları sunulmaktadır.

Burada yayılımların kabile olarak genetik odaklaştığı ve bunların erkek ile geçen DNA analizleri ile kadın yolu ile geçen, mitokondrial RNA yapıları ile analiz edildiği belirtilmiştir.

Bu dağılımlarının aynı şekilde benzer olduğu ve yine Evrene yayıldıkları da açık olarak gözlenmektedir.

İnsanların geçmişi ile övümleri değil, kendilerine bakarak, şimdiki insanlığa, bireylere değer olarak yaptıkları katkıları önemlidir. Her bir toplumda hekimlerin gerek sanat, gerek felsefe konusunda öncü oldukları gözlenmektedir. Burada da kardeşlik ve bireyin hakları öne çıkarılmalıdır. Kardeşlik ve toplum gerekçe tutularak, bireyin hakkı dışlanamaz, tam tersine kişinin hakları, bağımsızlığı ve hakları öne çıkarılmalı ve en üstün tutulmalı, karşılanmalıdır.

24 Mayıs 2005 Tarihli Milliyet Gazetesinden sunulan Erkek ile oluşan kabileler<sup>9</sup>



**Şekil 3:** Afrika'dan tüm Dünyaya yayılan kabilelerin adları







## 7. <https://www.edebiyatogretmeni.org/kokenlerine-gore-diller/10>

### Kökenlerine Göre Diller

Dil gruplarına dil ailesi denir. Kaynak (köken) bakımından birbirine yakın olan diller dil ailelerini oluşturur. Dil ailelerinin belirlenmesi, uzun bilimsel çalışmalar sonucunda mümkün olmuştur. Dillerin birbirleriyle bir dil ailesi oluşturacak şekilde akrabalıklarının saptanmasında o dillerin ses yapısı, şekil yapısı, cümle yapısı, köken bilgisi ve ortak kelimeleri bakımından benzerlikleri araştırılmıştır. Bu araştırmalarda kaynak olabilecek ana dillere ulaşılmıştır. Dillerin kökenini oluşturan bu ana dillere ait metinlere ulaşılmaması da gruptaki diller arasında yukarıda sayılan noktalar bakımından benzerliklerin bulunması, zamanla birbirinden uzaklaşan dillerin, bilinmeyen bir yerde ve zamanda konuşulan ana dilden ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu saptamalardan sonra diller kökenleri bakımından "Hint-Avrupa Dilleri, Ural-Altay Dilleri, Hami-Sami Dilleri, Çin-Tibet Dilleri ve Bantu Dilleri" olarak gruplanmıştır.

### Yorum

Zamanımızda iletişim ve ilişkilerin çok hızlı olması ile dillerin saf olması değil birbirleri ile etkilenmesi söz konusu olmaktadır. Hamburgerci denildiğinde eklenen "cı" eki onu Türkçe kabul edilebilir yapmaktadır.

Kökeni ne olursa olsun kabul edilebilir ve anlaşılabilir olması önemlidir.

Bazı yerlerde tercüme adı altına önemli yanlışlıklar yapılmakta, tercümenin anlam olarak olması öne çıkarılmalıdır. "Tavuk Döner" kelimesini tercüme ederken "screw chicken" denilmesi, ahlaksız boyuta taşıyabilen bir anlam taşımakta, bu durumu fark edilip, uyarılmasına karşın, "çok ilgi çekiyor, bir hata yaptık ama düzeltmeyi düşünmüyoruz" olarak karşılık verilmiştir.

Bazı kelimeler lügatte olmasa bile, "derin deniz" kelimesi ile birlikte bir çocuk "derinsiz deniz" olarak ifade etmesi ile sığ deniz dediği anlaşılmaktadır ama bu kabul edilebilir, bir bakıma kelime yaratmaya uygun dil olabilmektedir. .

### A. HİNT-AVRUPA DİLLERİ

En büyük dil ailesini oluşturur. Bu ailenin içinde yer alan diller, Hindistan'dan Avrupa'ya, Asya'dan Amerika'ya değin geniş bir coğrafyada konuşulur. Günümüzde dünyada en çok konuşulan 20 dilden 12'si Hint-Avrupa dil grubuna aittir.

Hint-Avrupa Dilleri, Asya dilleri ve Avrupa dilleri olmak üzere iki ana kola ayrılır. Asya kolunda Hintçe, Farsça, Tacikçe gibi Hint-İran dilleri yer alır. Avrupa kolunda ise Slav dilleri, Germen dilleri, Latin dilleri olmak üzere üç büyük dal yer alır. Rusça, Sırpça, Lehçe, Bulgarca gibi diller Slav dilleri koluna; Almanca, İngilizce, Felemenkçe gibi diller Germen dilleri koluna; İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Rumence gibi diller ise Latin dilleri koluna girer.

### B. URAL-ALTAY DİL GRUBU

Ural-Altay dil ailesi, Altay ve Ural olmak üzere iki kola ayrılır. Altay kolunda Türkçe, Moğolca, Korece, Japonca gibi diller yer alır. Ural kolunda ise Macarca, Fince, Estonca gibi diller yer alır.

Ural-Altay dil ailesindeki diller arasında, diğer dil ailelerinde olduğu kadar sağlam bir bağ yoktur. Bu aile içinde yakınlık, kaynaktan yani kökenden çok, yapı yönündedir. Eklemeli diller olması, bazı eklerin hem eylemlerde çekim eki hem de sözcük türetmede yapım eki gibi kullanılması, sözcük başında ünsüz yığılmasının bulunmaması, ünlü uyumu kuralı bulunması Ural-Altay dillerinin ortak özelliklerindedir.

### C. HAMİ-SAMİ DİL AİLESİ

Orta Doğu ya ve Afrika'ya yayılmış yerlilerce konuşulan dillerdir. Yaklaşık 250 dilden oluşan Hami-Sami dilleri iki gruba ayrılır. Hami kolunda Eski Mısır dili, Libya-Berberi dili gibi diller yer alır. Sami kolunda ise Arapça, İbranice gibi diller yer alır.

### D. ÇİN-TİBET DİL AİLESİ

Doğu Asya ülkelerinde konuşulan 300 kadar dilden oluşur. Çince, Tibetçe, Birmanca, Dzongka gibi diller Çin-Tibet dil ailesi içinde yer alır.

### E. BANTU DİL AİLESİ

Afrika'da ve özellikle de Orta ve Güney Afrika'da yerliler arasında konuşulan dillerin oluşturduğu dil ailesidir. Lubaca, Kongoca, Swahili, Pölce, Susuca, Gurca gibi diller, Bantu dil ailesi içinde yer alır.

### Yorum

Zamanımızda tüm Evren kelimelerinin kullanıldığı gözlenmektedir.

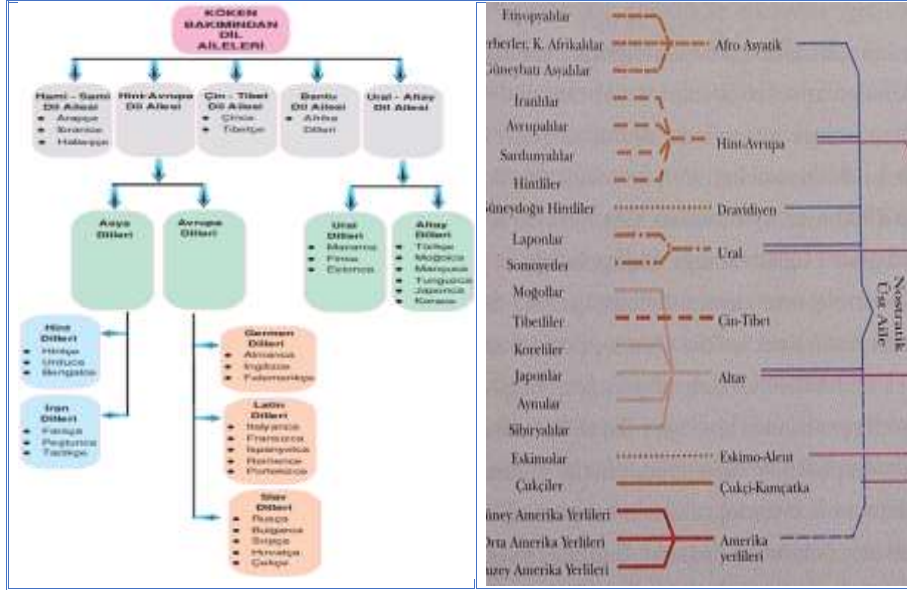
Anadolu Orta Asya'dan gelen Türkmen göçmenlerin kendi lehçelerini getirdikleri ve benzer adlar ile yerleştikleri gözlenmiştir. Daha sonra, Cumhuriyet ve 1970 Yıllarında yeni adlar almışlardır. Kızılhisar adı Serinhisar olarak değiştirilmiştir, kızıl kelimesi altın iken, Rusya etkisi ile anlam farklı yapılmıştır.

Eski, yaşlı kadınlar eski dilin koruyucusu olmuşken, okullaşma ile İstanbul lehçesi hâkim olmuştur. Kendi, Yazarın köyünde onlardan öğrenilen kelimelerin, Orta Asya'da kullanılan aynı kelimeler olduğu, Fergana kökenli olduğu ve bunun zamanımıza kadar taşındığının bir simgesi olarak kabul edilebilir.

Osmanlı her kabilenin dilini koruduğu, ancak resmi yazılarda Türkçe kullandıkları görülmüştür. Ayrıca, Kuran kelimelerinin kullanılması istendiği için, lügatimizde Arapça etkisi belirgindir. Selçuklular İran Bölgesinde yerleştikleri için Farsça 'da dilimizde belirgin yer almıştır. Ayrıca

Anadolu'da 7 farklı dil kullanılması ile Orta Asya'dan gelen Türkmenler bu kelimeler ile de yakınlık kurmuşlardır. Dillerin kaynağının Anadolu'dan gelişmesi, tarihsel anlamlı olsa da, temel olan birey ile iletişim olduğu için, empati yaparak, hekim onu algılamalıdır.

Dillerin Kökenine göre tablo olarak dağılımı<sup>10</sup> ile Nostratik Üst Aile<sup>7</sup>



**Şekil 7:** Nostratik Üst Aile temelinde Dil Grupları

### Yorum

Modern çağda, sömürgeci zihniyet nedeniyle birçok ülke, kendi doğal, eski kabile, aile dilleri yerine işgal edenlerin dillerini kullanmaktadırlar, hatta orijin dillerini kullanmaları sosyal sorun yaratmaktadır. Amerika Yerlileri ancak kendi dilini kullansa da resmi dilleri İngilizce, bunun Amerikan Boyutunu kullanırlar.

Hattuşaş kendinde kullanılan dilin Germen dili ile birçok yakın olanları olduğu, essen=yemek yemek, aqua=su gibi benzerlerinin olduğu, aynı şekilde yapısal değişim olan diller arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bezer olarak Gordion Kentindeki halkın DNA yapısının İngiltere'de bulunduğu da gözlenmiştir. Bunların dilleri hâkim olana göre yapılanmıştır.

Zamanımızda artık ülkeler kendi aile dilleri değil, etkin olan ve kendilerine zorlanan dilleri kullanırlar. Bu arada bazı değişiklikler de oluşmuştur. Amerika İngilizce ama Amerikanca olarak kullanırlar. Meksika, Orta ve Güney Amerika İspanyol, Brezilya Portekizce konuşur. İspanya'da konuşulandan farklıdır.

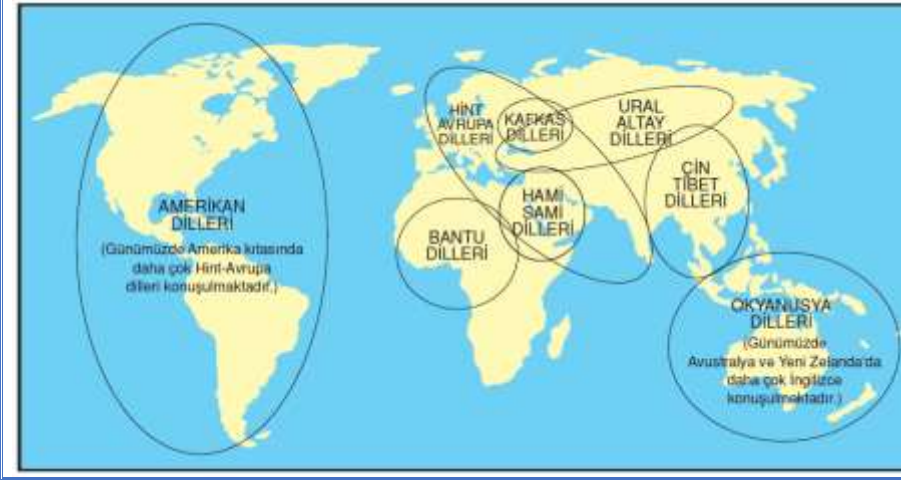
### Yorum, Şekil 8

Genel anlamda dillerin iletişim ve ilişki açısından önemli olduğu vurgusu ile anlaşmak önemlidir. Aynı dili kullanılan değil, aynı duyguları ifade etmek önemsenmelidir.

"If I were you" sık önerilen olsa da "If I was you" olarak kullanmak, farklı anlamdadır. Aynı zamanda "I read this book" yerine "The book reads me" ifadeleri de doğru, ancak karşıdaki sizi anlamakta sıkıntı çekebilecektir. Okuduğunuz kitap sizi içine çekebilerek, sizi kavradığı, sizi ifade ettiği anlamda kullanılabilirsiniz.

Kişisel olarak, bir kitabı Türkçe tercümesi yerine İngilizce gerçek dilinde okumak, anlam hataları nedeniyle tercih edilmektedir. Tercüme ve anlamayı da terimleri ve espri yapabiliyor ve karşıdaki anlıyorsa, o zaman aynı frekansta olduğunuzu söyleyebilir.

Dillerin Kökenine göre Ülkelerin, Kıtaların dağılımı<sup>10</sup>



Şekil 8: Genel olarak Dünya dillerinin etkin olduğu alanlar

### 8. List of language families Language family<sup>12</sup>

From Wikipedia, the free encyclopedia

A **language family** is a group of [languages](#) related through [descent](#) from a common *ancestral language* or *parental language*, called the [proto-language](#) of that family. The term "family" reflects the [tree model](#) of language origination in [historical linguistics](#), which makes use of a metaphor comparing languages to people in a biological [family tree](#), or in a subsequent modification, to species in a [phylogenetic tree](#) of evolutionary [taxonomy](#). Linguists therefore describe the *daughter languages* within a language family as being *genetically related*.<sup>[1]</sup>

According to [Ethnologue](#) the 7,111 living human languages are distributed in 141 different language families.<sup>[2]</sup> A "living language" is simply one that is currently used as the primary form of communication of a group of people. There are also many [dead languages](#), or languages which have no native speakers living, and [extinct languages](#), which have no native speakers and no descendant languages. Finally, there are some languages that are insufficiently studied to be classified, and probably some which are not even known to exist outside their respective speech communities.

Membership of languages in a language family is established by research in [comparative linguistics](#). [Sister languages](#) are said to have a "genetic" or "genealogical" relationship. The latter term is older.<sup>[3][obsolete source]</sup> Speakers of a language family belong to a common [speech community](#). The divergence of a proto-language into daughter languages typically occurs through geographical separation, with the original speech community gradually evolving into distinct linguistic units. Individuals belonging to other speech communities may also adopt languages from a different language family through the [language shift](#) process.<sup>[4]</sup>

Genealogically related languages present shared retentions; that is, features of the proto-language (or reflexes of such features) that cannot be explained by chance or [borrowing \(convergence\)](#). Membership in a branch or group within a language family is established by shared innovations; that is, common features of those languages that are not found in the common ancestor of the entire family. For example, [Germanic languages](#) are "Germanic" in that they share vocabulary and grammatical features that are not believed to have been present in the [Proto-Indo-European language](#). These features are believed to be innovations that took place in [Proto-Germanic](#), a descendant of Proto-Indo-European that was the source of all Germanic languages.

#### Yorum

Toplumların bazı değer yargılarına göre dillerinde farklı boyutlar oluşmaktadır. Bir örnek olarak; amca, dayı ile hala, teyze Doğu kökenli olanlarda mevcut iken, Batı dillerinde tek bir anlamda bütünleşmektedir. "Amca" babanın yarısı iken, "Dayı" ise koruyup, gözetim olmaktadır. Amca özellikle maddi destek sağlar, çocuklara karışmaz, ama dayı bir anne gibi çocukların davranışlarına karışma hakkını kendisinde bulmaktadır. Bebeklere bakan "Teyze" iken, "Hala" daya farklı bir eğitici boyutundadır. Bunların bir kural olmadığı, toplumlara göre farklı yapılandığı söylenebilir.

Ahmet Yesevi Türbesi bahçesinde gelin ile damat resim çektirirlerken, ben gidip tebrik ettim. Damat bana kızarak “niye tebrik ediyorsun, sen kimsin” diye sordu. Derdimi anlatamadım, Türkçe konuşuyorduk ama bir türlü kabul etmiyordu. Sonra benim nereli olduğumu sordu ve Türkiye’den gelen akademik hoca olduğumu öğrenince çok memnun oldu. Tüm gelen davetiyelerle birlikte ve ayrı grup olarak resim çektirdiler. Burada bir menfaat değil, kardeşlik ve birliktelik olacağı vurgusu ile resim ile pekiştirdiler.

Zamanımızda her insan aynı türün elemanı olarak, birbiri ile kardeş olduğu, bu açıdan birbirini anlamak ile aynı lisanı konuşmak farklı olmaktadır. Tebrik etmenin çok farklı anlaşılabilceği, ancak kültürel yapının algılanması ile aradaki buzların çözülebileceği de unutulmamalıdır.

#### Structure of a family

Language families can be divided into smaller phylogenetic units, conventionally referred to as *branches* of the family because the history of a language family is often represented as a [tree diagram](#). A family is a [monophyletic](#) unit; all its members derive from a common ancestor, and all [attested](#) descendants of that ancestor are included in the family. (Thus, the term *family* is analogous to the biological term [clade](#).)

Some [taxonomists](#) restrict the term *family* to a certain level, but there is little consensus in how to do so. Those who affix such labels also subdivide branches into *groups*, and groups into *complexes*. A top-level (i.e., the largest) family is often called a *phylum* or *stock*. The closer the branches are to each other, the closer the languages will be related. This means if a branch off of a [proto-language](#) is 4 branches down and there is also a [sister language](#) to that fourth branch, then the two sister languages are more closely related to each other than to that common ancestral proto-language.

The term [macrofamily](#) or [superfamily](#) is sometimes applied to proposed groupings of language families whose status as phylogenetic units is generally considered to be unsubstantiated by accepted [historical linguistic](#) methods. For example, the [Celtic](#), [Germanic](#), [Slavic](#), [Italic](#), and [Indo-Iranian](#) language families are branches of a larger [Indo-European](#) language family. There is a remarkably similar pattern shown by the linguistic tree and the genetic tree of human ancestry<sup>[a]</sup> that was verified statistically.<sup>[a]</sup> Languages interpreted in terms of the putative phylogenetic tree of human languages are transmitted to a great extent vertically (by ancestry) as opposed to horizontally (by spatial diffusion).<sup>[a]</sup>

#### Dialect continua

Some closely-knit language families, and many branches within larger families, take the form of [dialect continua](#) in which there are no clear-cut borders that make it possible to unequivocally identify, define, or count individual languages within the family. However, when the differences between the speech of different regions at the extremes of the continuum are so great that there is no [mutual intelligibility](#) between them, as occurs in [Arabic](#), the continuum cannot meaningfully be seen as a single language.

A speech variety may also be considered either a language or a dialect depending on social or political considerations. Thus, different sources, especially over time, can give wildly different numbers of languages within a certain family. [Classifications of the Japonic family](#), for example, range from one language (a language isolate with dialects) to nearly twenty—until the classification of [Ryukyuan](#) as separate languages within a [Japonic language family](#) rather than dialects of Japanese, the [Japanese language](#) itself was considered a [language isolate](#) and therefore the only language in its family.

#### Isolates

Most of the world's languages are known to be related to others. Those that have no known relatives (or for which family relationships are only tentatively proposed) are called [language isolates](#), essentially language families consisting of a single language. An example is [Basque](#). In general, it is assumed that language isolates have relatives or had relatives at some point in their history but at a time depth too great for linguistic comparison to recover them.

A language isolated in its own branch within a family, such as [Albanian](#) and [Armenian](#) within Indo-European, is often also called an isolate, but the meaning of the word "isolate" in such cases is usually clarified with a [modifier](#). For instance, Albanian and Armenian may be referred to as an "Indo-European isolate". By contrast, so far as is known, the [Basque language](#) is an absolute isolate: it has not been shown to be related to any other language despite numerous attempts. Another well-known isolate is [Mapudungun](#), the Mapuche language from the [Araucanian language family](#) in Chile. A language may be said to be an isolate currently but not historically if related but now extinct relatives are attested. The [Aquitanian language](#), spoken in Roman times, may have been an ancestor of Basque, but it could also have been a sister language to the ancestor of Basque. In the latter case, Basque and Aquitanian would form a small family together. (Ancestors are not considered to be distinct members of a family.)

#### Proto-languages

A proto-language can be thought of as a mother language (not to be confused with a [mother tongue](#), which is one that a specific person has been exposed to from birth<sup>[a]</sup>), being the root which all languages in the family stem from. The common ancestor of a language family is seldom known directly since most languages have a relatively short recorded history. However, it is possible to recover many features of a proto-language by applying the [comparative method](#), a reconstructive procedure worked out by 19th century linguist [August Schleicher](#). This can demonstrate the validity of many of the proposed families in the [list of language families](#). For example, the reconstructible common ancestor of the Indo-European language family is called [Proto-Indo-European](#). Proto-Indo-European is not attested by written records and so is conjectured to have been spoken before the invention of writing.

#### Yorum

Kelimelerin her toplumda algılanması ve farkındalığı ayrıdır. Türkçede Hala ve Teyze farklı kültürel işlevleri varken, İngilizcede aunt aynı kelime, tek işlevlidir.

Torun Amerika’da dünyaya gelmişti ve hastane personeline nasıl teşekkür edelim diye bana, yazara sordular. Türk geleneklerini uygulayalım dedim ve çiçek buketi, çikolata ve bir teşekkür kartı hazırladık, hekime ve personele ayrı iki paket yaptık ve çocuklarımız çekindiği için ben verdim. Hekim, siz farklı yapıdasınız, ben ilk defa bir bu şekilde teşekkür yanıtı alıyoruz dedi. Hemşire masasında iki hemşire vardı, ben deske koydum. Bir tanesi, aralarında ilişki olmadığı,

bana neden çikolata, çiçek aldığını belirterek, karşı çıktı. Diğeri ise bunlar Türk, teşekkür ediyorlar dedi, o ise sözel söylediler, bunlara ne gerek vardı diye tekrarladi. Diğeri ayağa kalkarak, sen her bir şeyi cinsellik olarak yorumluyorsun, bunlar ise sevgi ve saygıyı ifade ediyorlar anlamaktan çok uzaksın demiştir.

Zamanımızda sözel verilerden daha çok, bireyin algılaması öne çıkmaktadır. Gözünden yaşlar dökülen birisini görünce nasıl yorumlarsınız? İnançlarda her birey yazılı olanı bile kendisine göre yorumlamaktadır. Bu açıdan zarar ve zulüm olmadıkça algılamamın bireye özgü olacağını kabul etmeli ve saygı duymalıyız.

#### Other classifications of languages

##### Sprachbund

Shared innovations, acquired by borrowing or other means, are not considered genetic and have no bearing with the language family concept. It has been asserted, for example, that many of the more striking features shared by [Italic languages](#) ([Latin](#), [Oscan](#), [Umbrian](#), etc.) might well be "areal features". However, very similar-looking alterations in the systems of long vowels in the [West Germanic languages](#) greatly postdate any possible notion of a proto-language innovation (and cannot readily be regarded as "areal", either, since English and continental West Germanic were not a linguistic area). In a similar vein, there are many similar unique innovations in Germanic, [Baltic](#) and [Slavic](#) that are far more likely to be areal features than traceable to a common proto-language. But legitimate uncertainty about whether shared innovations are areal features, coincidence, or inheritance from a common ancestor, leads to disagreement over the proper subdivisions of any large language family.

A [sprachbund](#) is a geographic area having several languages that feature common linguistic structures. The similarities between those languages are caused by language contact, not by chance or common origin, and are not recognized as criteria that define a language family. An example of a sprachbund would be the [Indian subcontinent](#).

##### Contact languages

##### Mixed language

The concept of language families is based on the historical observation that languages develop [dialects](#), which over time may diverge into distinct languages. However, linguistic ancestry is less clear-cut than familiar biological ancestry, in which species do not crossbreed.<sup>[a]</sup> It is more like the evolution of microbes, with extensive [lateral gene transfer](#): Quite distantly related languages may affect each other through [language contact](#), which in extreme cases may lead to languages with no single ancestor, whether they be [creoles](#) or [mixed languages](#). In addition, a number of [sign languages](#) have developed in isolation and appear to have no relatives at all. Nonetheless, such cases are relatively rare and most well-attested languages can be unambiguously classified as belonging to one language family or another, even if this family's relation to other families is not known.

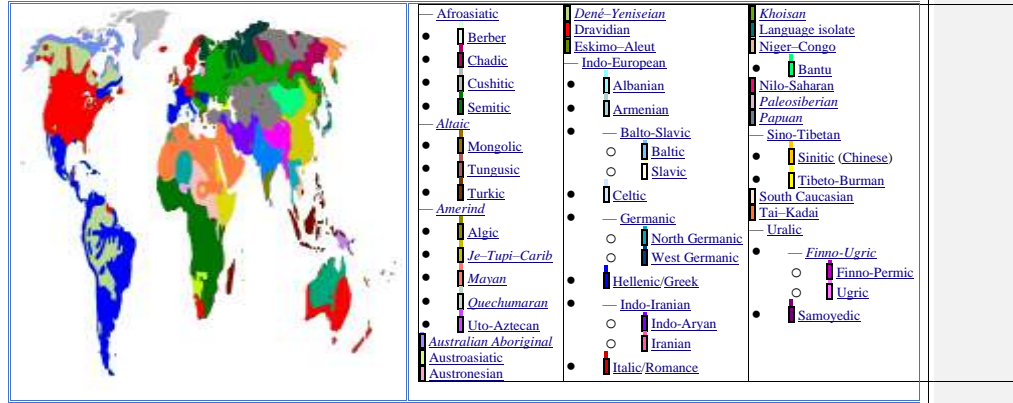
#### Yorum

Eklemeli dillerde, Türkçe 'de olduğu gibi, "Danışma" kelimesi information olarak tanımlansa bile eğer lügat anlamı ötesinde bakınca DANIŞ=İnformation/Bilgilenme, MA=Not to make/Yapmayın anlamı olarak yorumlanabilir. Bir evrak almak için Liseden mezun olduğum okuluma gitmişim, bir yabancı salonda ileri geri gidiyordu, nasıl yardım edebilirim diye sordum. Bir bilgi soracakmış, müdürün odasını arıyormuş ve ben danışmanlık yerini gösterdim. Oraya baktım, danışmayın yazıyor dedi. Ben Türkçe boyutunu söyledim. Danışmanlığa gittim, orada bir adam, çok sert bir ifade ile oturuyordu. 20 dakika dönüp duruyor, insan bir sorar dedi. Kısaca eğer danışmayın yazıyorsa nasıl danışabilir dedim. Bir anı olarak kalmıştır. Bu açıdan acil anlam hatası olmasın diyerek, *giriş, çıkış* yazıldığı da hatırlamışım.

Zamanımızda artık bir lisanı konuşmanın ötesinde, lisan ile anlaşabilmenin boyutu öne çıkmaktadır. Bir konferansta, bana Türkçe konuşmam istedi, İngiliz ise, *benden daha iyi İngilizce konuşuyor, tercümanın İngilizcesini anlamıyorum* demiştir. Burada daha iyi konuşma değil, ifademi örnekler ve benzetmeler ile anlatmamdan kaynaklandığını da eklemeliyim. Bir lisanı en iyi kim konuşur denilirse, ancak kendisi ne dediğini bilebildiği için, her bireyin kendisi en iyisini bilir diyebilirim. Birçok konuşmayı ben anlamadığım gibi, onlarda benim konuşmamı anlamadıklarına eminim. Ben örneğin "anne sütüne karşıyım" deyince, bunun bir anlamı olmalıdır. Emzirme ile doğrudan süt alınırken, süt kavramı 1-3 saat beklenen ve doğal yapısı ve içindeki hücreleri ölen bir sıvı olmakta, dolayısıyla inek ve keçi sütleri ile karşılaştırılabilir olmaktadır. Bu açıdan emzirim, bekletip, biberonla anne sütü bile olsa vermekten çekinin anlamında ifade etmiş olmalıyım. Bu şekilde artık diğer sütlerle de mukayesesi yapılamamaktadır. Bu kısa bir vurgu, bir anlamsal deyim olmaktadır.

#### 9. Dil aileleri<sup>11</sup>

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Dillerin Kökenine göre Ülkelerin, Kıtaların dağılımı<sup>10, 11</sup>

**Şekil 9:** Genel olarak Dünya dillerinin etkin olduğu alanlar (**Distribution of languages in the world<sup>11</sup>**)

## \* Afro-Asyatik diller

- Berberi dilleri (Zenet, Kabiliya, Şloh, Şavya, Tuareg)
- Cad dilleri (Hausaca)
- Kuşî dilleri (Somalice, Afarca, Bece, Oromca, Sidamo)
- Sami dilleri (Arapça, İbranice, Aramice, Habeşçe, Tigrece, Tigrina, Süryanice)

## \* Buyeo

- Korece
- Japonca
- Dravidian languages
- Austronesian languages

## \* Altay dilleri

- Moğol dilleri (Moğolca, Buryatca, Kalmukça)
- Tunguz dilleri (Even, Evenki, Golde, Oroç, Lamut)
- Türk dilleri (Türkçe, Azerice, Türkmençe, Kazakça, Kırgızca, Karakalpakça, Nogayca, Karacayca, Başkırca, Kumukça, Özbekçe, Uygurca, Salarca, Yakutca, Çuvaşca)

## \* Amerika yerli dilleri

- Avustralya yerli dilleri
- Austro-Asiatic languages
- Languages of the Caucasus
- Eskimo-Aleut dilleri

## \* Hint-Avrupa Dil Ailesi

- Arnavutca
- Ermenice
- Baltık dilleri (Letonca, Litvanca)
- Keit dilleri (Bretonca, Galce, İrlandaca, İskoç dili, Kernevekçe)
- Cermen dilleri (İngilizce, Almanca, Yidiş, Felemenkçe, Afrikaans, Flamanca, Fricze, Lüksemburgca)
- Yunanca
- Hint-İran dilleri (Sanskritçe, Bengalce, Pastu, Çingenece, Hintçe, Urduca, Nepali, Gucaratça, Racastanca, Biharca, Paharca, Konkanca, Oriya, Sinhala, Assamca, Keşmirce, Sindce, Pencapça)
- İran Grubu (Farsça, Kürtçe, Osetçe, Zazaca, Beluci, Mazanderani, Gilaki)
- Romen dilleri (Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Galicyaca, Rumence, Katalanca, Provensal, Ladino, Retoromança, Latince)
- Slav dilleri (Rusça, Ukraynaca, Beyaz Rusça, Sırça, Hırvatça, Bosnakça, Lehçe, Bulgarca, Makedonca, Slovence, Slovakça, Çekçe)
- Khoisan dilleri
- Niier-Kongo dilleri
- Nil-Sahra dilleri
- Paleosibirya dilleri
- Papua dilleri
- Çin-Tibet dilleri
- Çin dilleri (Mandarin, Wu lehçesi, Fucien (Min) lehçesi, Amoy lehçesi, Kantonca, Hakka lehçesi)
- Tibet-Birman dilleri (Tibetçe, Dzongka, Birmanca), Lolo, Moso, Şan, Karence)
- Tay-Kaday dilleri (Tavca, Karatay, Laoca, Çuang, Çam)
- Ural dilleri (Fince, Laponca, Estonca, Mari dili, Çeremişçe, Komice, Karelce, Macarca, Khansi dili, Mansice, Samoyet, Nenetçe)
- Baskça

**Dil ailesi**, birbiriyle aynı kökten gelen akraba [dil](#) topluluğuna verilen ad. Yani aynı dil ailesine mensup dillerin, aynı kökenden, belki de aynı ilkel dilden türediği kabul edilir. Çoğu dilin yazılı tarihi çok kısa olduğu için, çok az dilin kesin kökeni bilinmektedir. Dil ailelerinin belirlenmesi, uzun bilimsel çalışmalar sonucunda mümkün olmuştur. Dil aileleri ağaç şeması olarak gösterildikleri için kendilerine *dil ağacı* da denir. Bu sebeple alt bölümlerinde de *dil kolları* denir. Bazı diller buldukları aile içindeki bir alt grubun tek temsilcisi olarak soyutlanmış olabilirler. Örneğin [Yunanca](#), [Hint-Avrupa Dil Ailesi](#) içerisinde soyutlanmış bir dildir. Bazı dillerin ise bilinen hiçbir yaşayan akrabası bulunmamaktadır ve bu yüzden bütün dünya dilleri içinde soyutlanmıştır. Örneğin [Baskca](#) tamamen soyutlanmış bir dildir.

### Yorum

En çok anlamını tanımlamadığım yaklaşım, “*Ben İngilizceyi çok iyi biliyorum*” demektir. Kusura bakma, senin yaklaşımlarının etik ilkeler ve insanlık ile bir bağlantısı yoktur, insanları küçük görmekte, diplomana nedeni ile ben bilirim havasındasın. Bu açıdan lütfen önce karşındakini algılamaya çalış ve sonra onun ile aynı boyuta gelerek, anlaşılır olmalısın. O beni anlamalı demektesin, bir öğretmen anlattığı dersini, eğer talebe düzeyine inemezse, hiçbir anlamı olmayan bir saat geçirilmiş olmaktadır. Bir hocam ile konuşurken, bir aşının önemi olarak anlatırken, dramatize etmiş, çocuk felci aşısı yerine polio demiş. Felçten, ölümden kurtarıyor diye kendisi de tiyatro yapmış. Sonunda soru var mıdır denilince, bir öğrenci kalkmış, *hocam bu polio dediğiniz nedir* diye sormuş. Çocuklar bir fantezi olarak algıladıklarını, Süpermen olarak gördüklerini fark ettim, bilimden uzak bir algı içindelerdi dedi. *Nasıl yere indirdiniz* dedim. *Çocuklar işte aşı böyle bir mucizedir* diyerek bağladım dedi. Zamanımızda birçok konferanslar ve televizyon programları oluyor, uç noktalar söyleniyor, yasak, iyi şekilde değerlendirmeler yapılıyor. Bir Sorgu olayını anlatarak konuyu bağlayayım. Prof. Dr. Mehmet Öz, Kardiyovasküler cerrah olarak besinler ile program yapmakta idi. Bir ön mahkemede sorgu yapıldı, televizyondan doğrudan izledim.

- o Sorgu yapan kişi;
  - 1) Ben de kullanıyorum ama bunlar yararlı değil, faydalı olabilir hekiminize danışın denilmeli, ancak siz doğrudan faydalı dediniz,
  - 2) Firma sahibi doktor olsa da menfaat ilişkisi olduğu için konuştu,
  - 3) Uzman danışman, tasdik eder oldu, konuşamadı,
  - 4) Yorumda siz toparlarken faydalıdır deniniz,
  - 5) Program kasetten yayınlandığı için, bunu düzelebilirdiniz, danışmanlarınız bunları neden düzeltmedi diyerek sorgularını ilettiler.
- o Savunma, haklısınız, cezaya razıyım denildi. Sorgu yapan; savunma yapsa idiniz, sizleri tamamen menedecektim, ama bundan sonra kontrollü olarak yayın yapın ve yayın için birisinden onay alarak yapabilirsiniz dedi. Burada “**faydalı olabilir ile faydalıdır**” kelimelerinin vardığı boyutu iletmek istedim. Lisan bu kadar önemli olduğunu da dikkate almalıyız.

Burada kullanılan dilde, faydalı olabilir ile faydalıdır şeklindeki ifadenin hukuksal boyutunu ortaya koyulmaktadır. Lisan bu açıdan, anlama ve ifade açısından önemlidir.

### Başlıca dil grupları

1. Tek heceli: Kelimeler tek hecelidir. Yapım ve çekim ekleri yoktur. Kelimeler cümledeki kullanım yerlerine göre anlam kazanırlar. [Çince](#) bu grupta yer almaktadır.
2. Eklemeli (bitişken): Kelimelerin kökleri değişmez. Kullanımda kelimeye getirilen ekler, kelimelerin anlamlarını ve görevlerini belirler. [Türkçe](#), [Moğol](#), [Macarca](#) bu grupta yer alırlar.
3. Çekimli (bükümlü): Kelimeler kullanımda değişikliklere uğrar.
4. Ön-ek, iç-ek, son-ek kavramları vardır. Bazılarında ünsüzler değişmez, ünlüler değiştirilerek yeni kelimeler yapılır. Yani kökler ünsüzlerden ibarettir. [Arapça](#), [Farsça](#), [İngilizce](#), [Hintce](#) bu grupta yer almaktadır.

### Yorum

Yukarıdaki yaklaşımları kendi algıma göre tanımlamak isterim;

- a) Tek adam denildikten sonra ikincisi olamaz, dolayısıyla ikinci adam denilemez. Tek mutlaka bir sonra geleni tanımlamaktadır.
- b) Göz, gözlük, gözlükçü boyutunda tek kökten diğerleri türemektedir. Buna karşın, görmek yaklaşımı da buna benzer olmaktadır.



c) "Türk öğün, çalış, güven" vurgusunda övünmek değil, öğrenmek kelimesidir. Öğrenmek, bir şeyi anlamak, kavramak ile başkasına eğitmek onun da başkasını eğitmesidir. Çalışmak ise bir değer yaratmak için çaba sarf etmektir, güven ise inanma ile bağlıdır. Bunu Arapça kelimeler ile yer değiştirirsek, oku/ikra, ibadet/abd, iman/inanma olarak da kullanılabilir. Kelime anlamları aynı, ancak toplumların yükledikleri anlamlar farklı olmaktadır.

d) Alla hu-Ekber, Tanrı büyüktür demektir, ancak bu somut büyüklüktür. Bu açıdan Kuran'da yer almaz, Kuran soyut kavramları belirtir; Ehat, Samet gibi. Bunu, Ekber sıfatını, İslam öncesi de kullanılmakta idi, bundan sonra bir kıdem daha küçükler tanımlanmış (Lat, Menat, Uzza); zenginlik, hocalık, amir olmak ile bir başkası da (Tagut) şeytandır. Kuran şeytanın bir düşünce boyutu olduğu, insanın buna uyması veya uymaması ile suç işleyeceği, onun insana etkileyen bir yapıda olmadığı vurgusu açık ve net iken, somut bir varlık yaratılarak sanki onu Yaratıcı ile eş yapılmaktadır. Onu Tanrı yaratmış ve karşı düşünce olarak oluşturmuştur.

Zamanımızda önce kelimelere ek anlamlar getirilerek, içi boşaltılmakta ve sonra bireyler kendi düşüncelerini ortaya atmaktadırlar. Kuran 44 yerde Tanrı yoktur, 7 yerde de İlah yoktur demektedir, sonra Hu, Allah (O İlah) olarak tanımlanmaktadır. Sıfatlarını ortaya konulması ifadesi ile Kuran sıfat olarak belirtmektedir. Ancak Sıfatları olarak belirtilen 99 isimden 13 adedi Kuran temelli değildir, Ekber sıfatında olduğu gibi. La ilah/İlah Yoktur, İllallah/Allah, O ilahtan başka yaklaşımında ilaha tapınma boyutu ile Allah/Hu kavramları farklı olarak ele alınmalıdır. Yaratılışa inanma, Yaratana inanma ve güvenme (EMN=emin, iman) demek iken, bunu bir put boyutuna getirmenin anlamı olamaz.

Önce bir kavram eklersin, sonra bir karşıtlık yaratır ve daha sonra da kendi algını kabul etmeye çalışırsın. Şeytan bir obje değil, bir fikir ve benlik ise, bunun yaratılmasına şükrederim, bize doğru yolu gösteren olur. Bunu yapanların, algıları soyut yerine somut yapanlar, gercekte bunu bilinçli olarak yapmadıkları, ilkokul düzeyi ile tanımladıkları ama sosyal bir boyut, makam elde etmeye çalıştıkları da ortadadır.

Algonkin dilleri: 1) Karaayakça, Şayence, Meskvakice, Mikmak, Krice, Arapahoca, Atsinaca, Şavnice

Bu ailedeki dillerde köken birliği az, yapı birliği çoktur. Bu dil ailesinde tüm diller eklemeli dillerdir. Bu dil ailesinde ünlü uyumu ortak özellik taşımaktadır.

Moğol dilleri

Moğolca (Khalka), Buryatça, Kalmukça.

Avustroasya dilleri: 1) Kmerce, 2) Mon dili, 3) Viet dilleri: Vietnamca, 4) Munda dilleri: Mundari, Santali, Go, Korkuca

Avustroezya dilleri: 1) Malaya-Polinezya dilleri a) Filipin dilleri: Ilokano, Sebuanca, Varayca, Filipince (Tagalogca), Tausuğa b)

Malaya-Sumbavan dilleri (tartışmalı) 1. Malayan dilleri: Malayca (Malezyaca, Endonezce), 2. Sundaca, 3. Balice, 2) Cavaca, 3)

Makassarca, 4) Tetum, 5) Malgaşca, 6) Çomorro, 7) Okyanusya dilleri a) Fijice, b) Mikronezya dilleri: Nauruca, Kiribatice, c)

Polinezya dilleri: Maori, Havaice, Tahitice, Samoaca, Tongaca, Rapa Nui, 8) Formosa dilleri

Aymara dilleri: 1) Aymaraca

Cin-Tibet dilleri

Asya'daki en büyük dil ailesidir.

1) Sinik (Cin) dilleri: Mandarin, Wu lehçesi, Fucien (Min) lehçesi, Amoy lehçesi, Kantonca, Hakka lehçesi, 2) Tibet-Birman dilleri:

a) Tibet Grubu: Tibetçe, Dzongka, b) Birman Grubu: Birmanca, Lolo, Moso, Şan, Karence.

Tay-Kaday dilleri

Tayca, Karatay, Laoca, Çuang, 1) Miao-Yao Grubu: Miao dili, Yao dili.

Dene-Yenisey dilleri 1) Na-Dene dilleri a) Tlingitçe, b) Evak-Atabask dilleri: 1. Evakça, 2. Atabask dilleri: Ahtnaca, Denağınaca,

Değınaca, Holikacıkça, Kovukonca, Kuskokvimce, Asağı Tananaca, Tanakrosca, Yukarı Tananaca, Kuzey Tuçoncası, Güney

Tuçoncası, Guçince, Hanca, Taçışçe, Tahltanca, Kaskaca, Danezaca, Sekanice, Denetaca, Satuca, Tlinçonca, Denesulinece,

Tsetsautca, Tsutinaca, Nadoten-Vetsuvenence, Dakelçe, Çilkotince, Nikolaca, Hupaca, Ova Apaçicesi, Hikarılaca, Lipanca,

Meskalero-Çirikavaca, Batı Apaçicesi, Navahoca c) Yenisey dilleri: Ketçe, Yuğca, Kotça, Asanca, Arınce, Pumpokolca

Dravid dilleri

Brahui, Gondi, Kannada, Malavalam, Tamilce, Telugu

Eskimo-Aleut dilleri: 1) Aleut dilleri: Aleutca 2) Eskimo dilleri: a) Yupik dilleri: Sibirya Yupikçesi, Yupikçe, Cupikçe, Nunivak

Cupikçesi, Supikçe, b) Inuit dilleri: Inyupikçe, Batı Kanada Inuitçesi, Doğu Kanada Inuitçesi, Grönland Inuitçesi (Grönlandca)

Ge dilleri

Kaingan

**Hami-Sami dilleri:** 1) **Berber dilleri:** Zenet, Kabiliva, Sloh, Savva, Tuareg (Tamasek), 2) **Çad dili:** Hausaca, 3) **Kuşitlik diller:** Somalica, Afarca, Bece, Odoma, Sidamo, 4) **Mısır dilleri:** Eski Mısır dili, Kiptî dili, 5) **Sami dilleri:** Arapça, İbranice, Aramice, Habesce (Amhara), Tigreçe, Tigrina – ölü diller olan Akadca, Babilce, Asurca, Süryanice.

**Hint-Avrupa dilleri:** 1) **Anadolu dilleri:** Hitit dili, Lidya dili, Likya dili, Luvi dili (Bu diller artık kullanılmayan ölü dillerdir.) 2) **Arnavut dilleri:** Arnavutça, Geg, 3) **Baltık-Slav dilleri a) Slav dilleri 1. Doğu Slav dilleri:** Rusça, Ukraynaca, Beyaz Rusça, 2. **Batı Slav dilleri:** Lehçe, Slovakça, Çekçe, 3. **Güney Slav dilleri:** Sırpça, Hırvatça, Boşnakça, Bulgarca, Makedonca, Slovence, b) **Baltık dilleri:** Prusca (ölü), Litvanvaca, Letonca.

3) **Cermen dilleri:** a) **Batı Cermen grubu:** İngilizce, Almanca, Yidiş, Felemenkçe, Afrikaans, Flamanca, Frizce, Lüksemburçca, B) **Kuzey Cermen grubu:** İsveççe, Norveççe, Danca, İzlandaca, Faraçe, c) **Doğu Cermen grubu:** Gotça

4) **Ermenice:** Doğu Ermenicesi, Batı Ermenicesi., 5) **Helenik diller:** Yunanca, 6) **Hint-İran dilleri a) Hint-Aryan dilleri:** Sanskritçe, Bengalce, Pastu, Çingenece, Hindustânî (Hintce, Urduca), Nepalce, Gucaratça, Racastanca, Biharca, Paharca, Konkani, Oriya, Seylanca, Assamca, Keşmirce, Sincce, Pencapça, B) **İrani diller:** Farsca, Kürtçe, İskitçe, Osetce, Zazaca, Belucu, Mazenderanca, Gilanca.

5) **İtalik diller a) Romen dilleri:** Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Galisya dili, Rumence, Katalanca, Provensal, Ladino, Romansca. (Bu kolun çıkış dili, Latince'dir.)

6) **Kelt dilleri:** Bretonca, Galce, İrlandaca, İskoc dili, Kernevekçe (Birleşik Krallık 'nin Cornwall bölgesinde).

7) **Tohar dilleri**

**Hivaro dilleri**  
Hivaro  
**Hmong-Mien dilleri:** 1) **Hmong dilleri,** 2) **Mien dilleri**  
**Irokua dilleri**  
**Mohawk, Çerokice, Kavuşa, Seneka, Onandayga**  
**İzole diller:** 1) **Avrupa:** Baskça, 2) **Asya:** Brusaski, Aynuca, 3) **Amerika:** Haydaca, Zunice  
**Kafkas dilleri** (bölgesel grup)  
**Kuzey Kafkas dilleri (bölgesel grup):** 1) **Dağıstan dilleri:** Avarca, Dargice, Lakca, Tabasaranca, Lezgice, Agulca, Rutulca, Tsahurca, 2) **Kuzeybatı Kafkas dilleri:** Abhazca, Abazaca, Ubihca, Çerkesçe (Bu diller de kendi içlerinde çeşitli lehçelere ayrılırlar) 3) **Nah dilleri:** Çeçence, İnguşca, Batsca  
**Güney Kafkas dilleri (genetik grup)**  
Gürcüce, Lazca, Meqrelce, Svanca  
**Karib dilleri**  
Aravakça, Garifuna, Karib, Taino  
**Keçuva dilleri**  
**Keçuva**  
**Khoisan dilleri**  
Hottentot dilleri, San (Buşman lehçeleri)  
**Maskoke dilleri**  
Apalaçian, Çikasovca, Çoktavca, Krikçe  
**Maya dilleri**  
Çolca, Çontalca, Hüsnanimce, Kakçikel, Kekçice, Tzeltalca, Tzotzilce, Yukatekçe  
**Mise-Zoke dilleri:** 1) **Mise,** 2) **Zoke**  
**Nijer-Kongo dilleri:** 1) **Doğun dilleri,** 2) **Atlantik-Kongo dilleri a) Delta dilleri:** İfrîk, b) **Bantu dilleri:** Kikongo, Lingala, Kikenyva, Svahili, Kirundi, Ruandaca, Fon, Umbundu, Nyanja, Ndebele, Bemba, Sona, Tswana, Zulu, Xhosa, Sotho, Swazi, c) **Nijer dilleri:** Volofça, Fulani, Serer, Mandinge, Bambara, Senufu, Eve, Tvi, Yoruba, Ibo, Kpelle, Mande, Mossi, Ga, Asanti  
**Nil-Sahra dilleri (tartışmalı):** 1) **Nil dilleri:** Nubvaca, Masai, Karamajong, Silluk, Nuer, Dinka, 2) **Sahra dilleri:** Songavca, Sara  
**Oto-Mange dilleri:** 1) **Çinantek dilleri,** 2) **Mazahua, Mazatek, Mikstekçe, Otomi, Pame, Tlapaneç, Zapotek**  
**Paleosibirya dilleri** (bölgesel grup) 1) **Çukçice, İtelmençe, Korvakça, Nivihçe**  
**Pama-Nyungan dilleri**  
**Pano-Takana dilleri**  
**Pano dilleri, Takana dilleri**  
**Salış dilleri**  
**İç Salış dilleri, Kıyı Salış dilleri**  
**Sivu dilleri**  
**Apsalokeçe (Crow), Dakotaca, Lakotaca, Nakotaca, Omahaca**  
**Tay-Kaday dilleri:** 1) **Kaday dilleri:** Laçice, 2) **Tay dilleri:** Tayca, Laoca  
**Trans-Yeni Gine dilleri**  
**Tunquz dilleri**  
**Even, Evenki, Golde, Oroc, Lamut.**  
**Tupi-Guarani dilleri**  
**Guarani, Tupi**  
**Türki diller:** 1) **Oqur grubu:** Cuvasça, 2) **Kıpçak grubu:** Kazakça, Kırgızca, Karakalpakça, Nogayca, Karacayca, Başkırca, Kumukça, Tatarca, Altayca, 3) **Oğuz grubu:** Türkçe, Azerice, Türkmence, 4) **Uygur grubu (Çağatay grubu):** Özbekçe, Uyğurca, Salarca, 5) **Sibirya grubu:** Yakutca.  
**Ural dilleri:** 1) **Fin-Uğor dilleri:** a) **Baltık-Fin dilleri:** Fince, Laponca, Estonca, Marice (Çeremişçe), Komice, Karelce, b) **Uğor dilleri:** Macarca, Hantıca, Mansice, c) **Samovet dilleri:** Samovet, Nenetsce  
**Uto-Aztek dilleri**  
Havası, Hopice, Huiçol, Komancıca, Nahuatl, Pima, Papaço, Sosone, Tarahumara, Tepehuan, Ute, Yaki  
**Yuma-Koçimi dilleri**  
**Koçimi, Yuma dilleri**

### Yorum

Bu kadar dil var ise, insanların anlaşmalarını da ortadadır. Anlaşmayı bozan ise tercüme olmaktadır.

Her tercüme kendi boyutuna göre yazmaktadır ki, öncelikle onu yazanın felsefesi ve algılarına inmesi gerekir.

## 10. <https://bpakman.wordpress.com/2019/10/11/hint-avrupa-dillerinin-kaynagi-turkiye/><sup>13</sup>

← Çocuk ve Çuska sözcüklerinin kökeni

Kovuldun →

[Hint-Avrupa dillerinin kaynağı Türkiye](#)

Posted on 11/10/2019 by bpakman

Dünya dilleri Sami, Bantu, Ural-Altay, Hint-Avrupa, Çin-Tibet, Kafkas gibi gruplara ayrılmaktadır. Ural-Altay grubu günümüz Türklerinin, Türk soyluların dilleridir. Modern Hint-Avrupa diller ailesi ise dünyanın dört bir yanında İngilizce'nin de aralarında bulunduğu, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Fransızca, Almanca, Rusça gibi Avrupa dilleri, Farsça, Hintçe gibi en az 60 ülkede konuşulan 450 kadar dil ve diyalekti içine almaktadır.

Hint-Avrupa dil ailesi hakkında geliştirilmiş iki teoride dil kökenlerini Anadolu ve Kıpçak bozkırları, Türklerin tarihte yurt edindikleri yerler olarak göstermektedir.

Söz konusu iki teori şöyle özetlenebilir:

### 1- Kurgan (Step) Teorisi (Hipotezi)

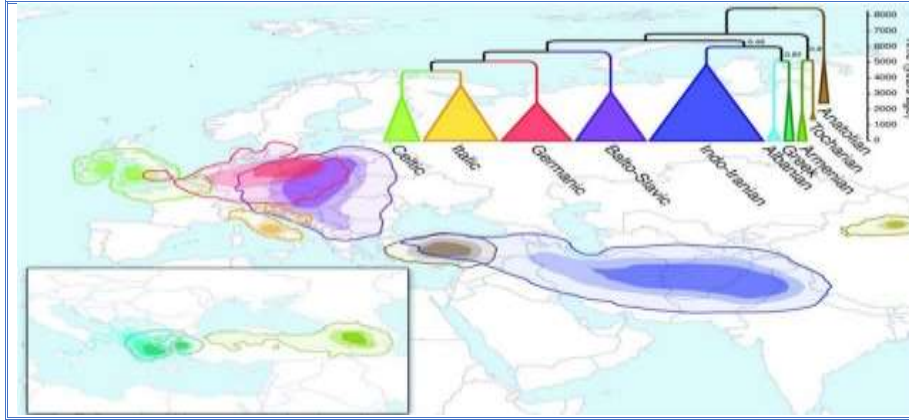
Litvanya asıllı Amerikalı arkeolog Marija Gimbutas'ın ortaya attığı geleneksel görüşe göre Hint-Avrupa dilleri 6 bin yıl önce Hazar Denizi'nin kuzeyindeki Pontik steplerinde (günümüz Rusya topraklarının Güney-Batısında) doğdu ve 4 bin yıl önce bu dilleri konuşan ata binen, söz konusu coğrafyada Kurgan denilen yığma tepeden oluşan mezarlarıyla özellik arzeden, yarı göçebe topluluklar aracılığıyla Avrupa'ya, Hindistan'a ve Yakın Doğu'ya yayıldı.

### 2- Anadolu Teorisi (Hipotezi)

İngiliz arkeolog Colin Renfrew'in (Lord Renfrew) 1980'lerin sonlarında ortaya koyduğu teze göre Hint Avrupa dili konuşanların ataları Anadolu'da yaşayan çiftçi topluluklardı. Bu dil Kurgan teorisinde öne sürülenden 3 bin yıl, günümüzden 7 bin yıl önce tarımın genişlemesiyle birlikte Türkiye'den/Anadolu topraklarından yayıldı. Bilinen ve yazıya geçirilmiş en eski Hint-Avrupa dili olan Hititçe yanında, M.Ö. 3000'lü yıllara kadar giden Luvice ve bazı diğer Anadolu dilleri Hint-Avrupa dilleri'nin kökeninin oluşturmuştur.

Yeni Zelanda Auckland Üniversitesi bilim adamlarının 24 Ağustos 2012'de yayımladıkları bir araştırma bu iki teorinin hangisinin daha gerçekçi olduğu konusunda önemli fikir vermektedir.

### Dillerin Kökenine göre etkileşimi<sup>13</sup>



**Şekil 10:** Genel olarak bazı ana grupların etkilediği alanlar

### Yorum

İnsanlar Afrika Kıtasında iken, kabile hakimiyeti, varlık ile çoğalma boyutunda iken, iklim Dünya eksenini değişmesi ve buzulların erimesi ile 25bin yıl önce Akdeniz bir göl yapısında ve 270 metre deniz seviyesinde aşağıda iken, Cebelitarık açılmış ve deniz suyu ile dolmuştur, Karadeniz de tuzlu suyla dolmuştur. Bu dönemde ilk kent yapısı ve tarımın geliştiği bölgeler, Anadolu ve İki Nehir Arası (Mezopotamya) olmuştur. Buralarda büyük devletler oluşmuş ve doğal olarak dillerin gelişimi gözlenmiştir. Bir dilin oluşumu için bin yıl gerekli ise, ilk doğuştan bile bir iletişim oluşacağı belirgindir. Bunun çocuk iletişimi şeklinde iken, anlamlı

olması da doğaldır. Bir bebeğin, süt emerken anne ve baba algısını farklı olacağı gibi, dillerde de değişim olacaktır.

Eklemeli dillerde önce ana kök iyi tanımlanmalıdır. Göz ile gözlük, gözlükçü, tanımında sizin göz yaklaşımınız önemlidir.

Araştırmayı yürüten ekip aynen virüs DNA'larının kıyaslanması gibi, örnekleme aldıkları Latince ve Antik Yunanca gibi artık konuşulmayan 20 dili de içeren 103 farklı Hint-Avrupa dillerindeki orijini aynı, kökeni ortak 207 temel sözcükten oluşan bir veritabanı oluşturdular. Örneğin İngilizce'de anne anlamına gelen "mother" kelimesi İspanyol dilinde "madre", Almanca'da "mutter", Rusça'da "mat", Farsça'da "matar", Lehçe'de "matka", Latince'de "mater" olmakta. Oysa ki bu kelimelerin tümünün kökeninde Anadolu'da o dönemde anne anlamında kullanılan "mehter" kelimesi vardı. Bu yol izlenerek 103 eski ve çağdaş dilde anne sözcüğünün aynı kökten geldiği belirlendi. Hitit dili gibi nesli çoktan tükenmiş olan dillerin de araştırmaya dahil edilmesine "zaman bazında yaklaşım" gerekçesi gösterildi. Araştırmacı ekip, ayrıca tarihi gelişmeler ve Roma İmparatorluğu'nun dili olan Latince'nin "romans" dillerine bölünmesini dikkate aldı. Ardından da, toplanan veriler istatistiksel bir yöntemle dil aile ağacına odaklanmada kullanıldı. Bu ortak sözcüklerden, dil soyağaçları, günümüze göreceli zamanlarıyla birlikte, çıkarıldı. Böylece Anadolu'da doğmuş Hint-Avrupa dil ailesinin yayılımı ortaya konuldu, Hint-Avrupa dil ağaçlarının hem çıkan zamanlamaları hem de kök lokasyonları 9500 ila 8000 yıl önce Anadolu'dan başlayan tarımsal yayılma ile uyum gösterdi. Anadolu hipotezi ile Kurgan hipotezinin karşılaştırmalı değerlendirilmesinin yapıldığı bu araştırmada, **Anadolu Tezinin Kurgan Tezine olan üstünlüğü konusunda kesin sonuç** elde edildi.

Araştırma **Hint-Avrupa adı verilen dillerinin kaynağının, merkezi başta Konya, Karaman, Burdur, Isparta, Akşehir, Niğde, Kayseri ve civarları olmak üzere, Anadolu topraklarının tamamı olduğu** tezini istatistiksel olarak ispatladı. İngilizce, Almanca, Farsça, Rusça, Urduca, Latince, Antik Yunan dili, Lehçe gibi birçok farklı lisanı himayesinde barındıran Hint-Avrupa adı verilen dillerinin kökeninin tek bir dil olduğunu, bu dilin de Anadolu topraklarında dünyada ilk kez yerleşik hayata geçip tarımla uğraşmaya başlayan halk tarafından kullanılan dil olduğunu ortaya koydu. Dillerin bölgeleri ve yaş sonuçlarına göre, avcı-toplayıcı nesiller, toprağa ve tarıma bağlı yeni nesillere dönüşürken yeni tarım alanlarına ihtiyaç duydukları için başka bölgelere yayıldıkları anlaşıldı. Tarımın yayılmasıyla birlikte tarımla uğraşan çiftçiler dillerini de gittikleri bölgelere taşıdılar. Buralarda diller zaman içinde değişime uğradıysa da benzerlikler varlıklarını korudular.

İngiltere Reading Üniversitesinde Evrimsel Biyoloji Grubu Başkanı ve Kraliyet Topluluğu Üyesi olan, daha önceki yayımlanmış filogenetik (evrimsel şecere ilişkisi) çalışmalarına katılmış Profesör Mark Pagel bu konuda şunları ifade ediyor: "Bu çalışma bir kültürel evrim sorunu olan Hint-Avrupa dillerinin orijini ve genişlemesini anlamak için evrimsel biyolojiden alınmış metodların mükemmel bir uygulamasıdır... Sonuç olarak Hint-Avrupa Dillerinin en azından 8 000 – 9 500 yaşında olduğunu, uzun zamandır tahmin edildiği gibi, Anadolu bölgesinde doğduğunu ve oradan dışarıya doğru yayıldığını göstermektedir. Birçok fosil dilden gelen bilinen birçok ayar noktalarından yararlanılması sonuçları takviye etmiştir"

Hint-Avrupa olarak adlandırılan dil ailesinin Proto (Ön) Türklerle ilgili için epey geriye, Türklerin başlangıcına kadar gitmek gerekiyor. Mu Kitasının batışı varsayımı, Alpinler, Hitit, Sümer, Etrüsk dilleri, Türkçe'nin dünya tarihindeki ilk dillerden biri olduğunu, bütün dillerin kaynağının "Türk kökenli" olduğunu savunan Güneş Dil Teorisi, genetik araştırmalar birlikte ele alındığında dil ve etnisite akrabalıklarını anlamak bir ölçüde mümkün olmaktadır.

Asya-Avrupa arasındaki kavim göçlerinden önce Avrupa'da yerleşik avcı-toplayıcıların dilleri eklemeliydi. Diller zamanla göçlerle yayıldı. Sonuca bakılırsa Anadolu'dan Avrupa'ya gidip tarımcı göçmenler Neolitik dönemde artan nüfuslarıyla zamanla lokalere baskın geldi, baskın diller de diğerlerini asimile etti.

### Yorum

Genetik olarak bir anne ve babanın evladının yapısı ikisinin karması değil, benzer ama değişimlidir. Değişim mutlaka ilerleme gelişim değil, tam tersi de olabilecektir.

Bir virüs ilk çıktığı yapı ile sonra insanlarda oluşturduğu yapı, çok farklı olabilmektedir. Bu sayede aynı yapıda olmadığından direnç, bağışıklık gelişmemektedir ve yayılımı olabilmektedir.

Anne, baban veya atan ile övünme yerine, öğrenmeye çalışmalı, onu zaman ötesine taşımalıdır. Zamanımızda kaynağının senin olman, senin fikirlerinin temel alınıp yayılması değil, senin algin ve boyutundur. Eğer bir konu senden çıkmış ise, bir eseri sen yaratmış isen, onu geliştirme ve iletmede öncelikle sana düşer.

Picasso son aşamada çizginin gücünü fark etmiş ve bu konuda gelişmeye çaba harcamıştır. Bir sanatçının en büyük rakibi, kendisinin yaptığı eski eserlerdir. Bunu aşmak onun çabasıdır, duygu ve anlam olarak ilerlemektir, renk ve stil olarak değişim değildir.

### 11. <https://yandex.com.tr/gorsel/><sup>14</sup>

Her grup, kendi içinde de yan dalları üretirler. Bunların dağılımını ileri boyuta taşınması ile her bireyin ayrı bir dili olduğu algısı taşınabilir.

Bir zamanlar artık her boyut söylenmiş ve yazılmış, artık bilimin gelişmesi olanaksız denilirken, artık detay kavramı gelişimi, yerçekimi Coulomb kanunlarına dönüşmüştür.

Dillerin Kökenine göre kendi aralarında da yapılandığı anlaşılmaktadır<sup>14</sup>



**Şekil 11:** Genel olarak Dünya dillerinin bir gruplar içinde de etkin olduğu anlaşılmaktadır.

### Yorum

Zamanımızda kişisel olarak, yazar, kendisinin, anlaşılmadığını, bu açıdan yazdıkları ile daha geniş açıklamaları yapmak gereği duymaktadır. Doğru budur değil, doğru nedir demek ile felsefe, düşünme boyutuna çıkmalıdır. Ateş hastalık belirtisi olma ötesinde, aşı yapıldıktan sonra, immün cevabın olmasının bir kanıtı, sevindiricidir. İlk aşıda olmaması ile daha sonra olması, ilk aşının tutması anlamındadır. Kısaca konuş, yazılı olursa kalıcı olur, bu açıdan her birey fikirleri ile yazarak, varlığının boyutunu ortaya koymalıdır.

## İnsanlar Özel ve Özgün Olmak İsterler

### 12. <https://arkeofili.com/genler-ve-dil-arasinda-baglanti-oldugu-kesfedildi/><sup>15</sup>

Genler ve Dil Arasında Bağlantı Olduğu Keşfedildi

Yazar: [Gizem Cimen](#) on 30 Temmuz 2015

York Üniversitesi akademisyenleri, genetik ve dil farklılıkları arasında bir korelasyon olduğunu ortaya çıkardı. Buna göre, farklı dil konuşan insanların -en azından Avrupa'da- farklı genetik yapıya sahip oldukları sonucuna ulaşıldı.

### Yorum

Dillerin ve özellikle ana dil yapısının oluşması için binlerce yıl gerektiği dikkate alındığında bunun insan varlığı olarak eskilere inilmesi ile, binlerce yıl önce Dünya yapısı da irdelenmelidir.

130bin yıl önce Afrika'da olan Homo sapiens, sapiens, buzulların Anadolu Güney kıyılarına kadar inmesi söz konusu olunca, doğa ile mücadele etmek için belirli bir medeniyet süreci geçmesi, özellikle büyük baş hayvanlar ile mücadele için, silah yapımı gelişmesi gereklidir. 25bin yıl önce buzların erimesi, Sahra Bölgesinin Muson yağmurları gibi bir yapıdan çölleşmesi, insanların Sahel denilen bir Afrika Bölgesi ile daha yukarı, Orta Asya geçmeleri, daha sonra 3 kol olarak; a) Anadolu, b) Kafkasya'dan Orta Asya'ya, c) Güney, Arabistan'dan alta geçmeleri temel belirginleşmiştir. Bu açıdan Anadolu, özellikle Avrupa Dil yapısına sahiplik yapması önemlidir. Aynı şekilde Ege medeniyeti de Anadolu'dan geçmiş, saha sonra Egeden yayılım göstermiştir.

Zamanımızda dilin kökeni yerine, dili kullanan kişiler öne çıkmaktadır. Victor Hugo 60 bin kelime ile *Sefiller* romanını yazdığı ve yüzlerce Fransız edebiyatı kanalı ile Dünya edebiyatına kelimeler kazandırdığı belirtilmektedir. Bunun gibi zaman, geçmiş değil, senin, kendinin ne yaptığın ne katkılarda bulunduğundur. Özellikle hekimlerden bu yaklaşımın beklentisinin olması doğaldır. Çeşitli bağ ve kalıplardan kurtulan, birey hakkını öne çıkararak meslek ötesi, insan olunca tenkit sadece zarar ve zulümde, kısaca suç olunca oluşacağının farkında olan bir

yapı nedeniyle beklenilmektedir. Bireysel davranış suç niteliği taşımadıkça, karışılmaz, yorumlanmaz, bireyin kendi davranışı ve tutumu kapsamındadır.

Orhan Pamuk, Edebiyat Nobel'i almış, yapılan kritikte, çok uzun paragraflar ile bir melankoli yarattığı, temel gramatikal yapıyı bilmesine karşın, bir karmaşa yarattığı için buna layık görülmüştür.

#### Avrupa'daki dillerin Kökenine göre belirtilenler<sup>15</sup>



**Şekil 12:** Genel olarak Avrupa dillerinin ne kadar karmaşık olduğunun bir verisidir

Araştırma, York Üniversitesi Dil ve Dilbilimi Departmanı Profesörü Giuseppe Longobardi önderliğinde, Ferrara, Modena ve Reggio Emilia gibi İtalyan üniversitelerinin genetikçi ve dilbilimcileri ile birlikte yürütüldü. Araştırmaya göre dil, toplulukların coğrafi dağılımlarından çok, genetiksel farklılıklarını açıklamada daha belirleyici bir rol oynuyor.

Araştırma kapsamında, Profesör Longobardi, Avrupa'da Hint-Avrupa dilleri konuşan ve konuşmayan toplulukların genetik ve dil farklılıkları arasında dikkate değer bir ilişki olduğunu gözlemledi.

Longobardi: "Toplulukların dil farklılıkları, genetik farklılıkları ile büyük ölçüde uyuyor. Yani, eğer bir popülasyon Fransızca, bir diğeri Rusça konuşuyorsa, bu iki popülasyonun belirgin bir dil farklılığı vardır. Artık, bu iki popülasyon arasında aynı oranda bir genetik farklılık olduğunu da önceden görülmemiş bir kesinlik ile kanıtlayabiliyoruz."

"Bu sonuç, birbirine çok yakın dilleri konuşan Fransız, İtalyan ve İspanyollar'ın genetik benzerliğini de açıklıyor olabilir mi? Japonlar'ın Sahra Altı Afrikalılar'ndan hem dil hem de genetik anlamda çok farklı olmalarını açıklıyor olabilir mi? Yayımladığımız araştırmaya ve devam etmekte olan araştırmalarımıza dayanarak, bizim cevabımız: Evet."

Profesör Longobardi, yine de bazı istisnaların olduğunu da sözlerine ekliyor. Avrupa'daki bu istisnalar içerisinde, Slav ve Germen nüfusa genetik anlamda çok benzeyen ama farklı bir dil konuşan Macarlar da var. Bu durum, Merkez Avrupa'daki bazı toplulukların, bir grup fetihçi tarafından Macaristan'a getirilen dillerden yeni bir tanesini seçmiş olmaları ile ilişkilendiriliyor. Longobardi, "Fakat bu istisnaların haricinde, Avrupa'daki toplulukların dil ve genetik yapı dağılımının birbiriyile büyük ölçüde uyduğunu görüyoruz," dedi.

Amerikan Fiziksel Antropoloji Dergisi'nde yayımlanan çalışma, göçlerin yalnızca dile ait özelliklerin taşındığı kültürel bir yayılma olmadığını, göç eden popülasyonların, dilleri ile birlikte genlerini de bir popülasyondan diğerine taşıdıklarını ortaya koyuyor.

Araştırma kapsamında 15 Avrupa dili yer alıyor. Ancak araştırmacılar diğer dilleri de araştırmaya dahil ederek projeyi global bir ölçeğe taşımayı planlıyorlar.

Araştırma, bilim adamlarının, Hint-Avrupa dillerinin Avrupa'ya ne zaman ve nasıl geldiğini aydınlatmalarına yardımcı olacağı gibi, gelecekteki genetik araştırmalarda da çok önemli bir rol oynayacak.

Profesör Longobardi: "Sonunda, bir topluluğun atalarını, yalnızca konuştuğu dile bakarak tanımlayabilmek bu topluluğun genetik özelliklerini de tanımlamayı sağlayacak ve bu, uzun vadede tıp araştırmalarının da son derece yararına olacak."

york.ac.uk

#### Yorum

Genetiğin tıp biliminin ana konularından biri olması ötesinde, bazı hastalıkların yayılması ve bulunması açısından da önemli bir kriter olmaktadır. Birçok metabolik hastalık, Almanya'da

Türk toplumunda görülmesi açısından tanların Anadolu orijinli oldukları inancında olmuşlardır. Kısaca genetik boyut dil ile da farkındalık içinde olunabilir.

Bir hekim arkadaşım Türkçe şiirler yanında İngilizcesini de yapmamı söyledi. Ben *tercüme yapmam* deyince, *zaten İngilizce dil yapısının beyinde farklı yerde olması açısından, iki kişilik bir yazı/şair yazılacağı, bu nedenle senin ikinci kişiliğini de okumak isteriz* dediler. Bu, bana dillerin aynı kişide bile iki farklı kişilik yaratacağı algısında olmaktadır. Bu açıdan lisanlar, farklı şekilde beyinde yapılanmalıdır. Fransızca ve Almanca 'nın beynimde farklı yerde oluşmadığı için bu konuda şiir yazmıyorum. Belki denemeliyim.

Zamanımızda eğitim gören kişi nedeniyle diller, artık genetik kökenden ayrılmaktadır. Özellikle kendi kabile, köy ve genetik kaynaktan yaşamamış olanlar, eğitimleri aldıkları yer, taşındıkları yer onların dillerini yapılandırmaktadır.

### 13. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/altay-dilleri-teorisi><sup>16</sup>

#### ALTAY DİLLERİ TEORİSİ

##### Altay Dilleri Teorisi

Altay dilleri teorisi, Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguzca, Korece ve Japoncanın bir dilden, yani Ana Altay dilinden geldiği görüşüne dayanan bir teoridir. Araştırmacılar arasında, Korece ve Japoncanın bu gruba dahil olup olmadığı konusunda zaman zaman tartışmalar yaşansa da son yıllarda bu iki dil de Altay dil ailesi içinde anılmaya başlanmıştır.

Türk, Moğol ve Mançu-Tunguz dilleri arasındaki yakınlığın, genetik akrabalıktan kaynaklandığı görüşü ilk olarak Strahlenberg tarafından ortaya atılmıştır. Genetik akrabalığın reddi ise 1820'de Rémusat ile başlamıştır. İki buçuk asrı geçen süre içerisinde K. Grønbech, J. R. Krueger, Clauson, Doerfer, Benzling, Şerbak ve Röna-Tas gibi isimler genetik akrabalığı reddetmişlerdir. Ramstedt, Németh, Poppe, Aalto ve Baskakov gibi araştırmacılar ise genetik akrabalığı savunmuşlardır. Türkiyeli Türkologlar da, başta Talat Tekin, Osman Nedim Tuna ve Tuncer Gülensoy gibi isimler olmak üzere, adı geçen diller arasında genetik akrabalığın söz konusu olduğu görüşünde genellikle birleşmiş görünmektedirler.

Altay dillerini konuşanların sayısı, kaynaklarda farklı farklı verilmiştir. Bu dilleri konuşanların sayısı kaynaklarda 250-350 milyon arası gösterilmiştir.

Altay dilleri teorisine inanan araştırmacılar, bu dillerin yaşı üzerinde de durmuşlardır. Bugün, Altay dil ailesi içinde düşünülen dillerin Ana Altay dilinden ne zaman ayrıldıkları hususunda, bilim adamlarınca çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Ramstedt'e göre Tunguz, Kore, Moğol ve Türk dilleri ve halkları M.Ö. 4000 yılında birbirinden ayrılmıştır. Ligeti, bu tarihi M.Ö. 3000-2000'lere götürmüştür.

Altay dillerinin yaşlarıyla ilgili yukarıdaki ve benzeri görüşler ileri sürülse de aslında bu dillerden günümüze ulaşan yazılı belgelerin geçmişleri hiç de eskilere dayanmamaktadır. Moğolcanın en eski yazılı belgesi, 1225 tarihli Yesunke Taşı'dır. Moğolların Gizli Tarihi adıyla dilimize çevrilen Mongol-un Niguça Tobça'an ise 1240 yılından kalma bir eserdir. Bir diğer eski Moğol kaynağı Altan Tobçı ise, 16. yüzyıla aittir. Tunguzcanın en eski belgeleri 1413 ve 1433 tarihli dirler. Korecenin en eski yazılı belgesi ise, 1443 tarihli dir. Altay dilleri arasına son yıllarda dahil edilen Japoncanın en eski yazılı belgesi 712 yılından kalma Nihan Şoki'dir. Tekin, Türkçenin, tarihi bilinen en eski yazıtı kabul edilen Çoyr yazıtının 687-692 yılları arasında dikildiğini düşünmektedir.

Altay dillerinin başlıca ortak özelliklerini şu şekilde sıralanmıştır:

1. Aile içinde yer alan dillerin hepsi de eklemeli dillerdir.
2. Türetme ve çekimde hep son ekler kullanılır. Bu dillerde ön ek sistemi yoktur.
3. Altay dillerinde cinsiyet de yoktur. Bu nedenle kelimeler şekil değişikliğine uğramaz.
4. Sayı sıfatlarından sonra gelen adlar genellikle teklik biçimindedir: iki el, üç ev, beş oda gibi.
5. Altay dilleri eklemeli dil yapısında olduğundan kelime kök ve gövdeleri sabittir. Türetme yeni eklerle yapılır. Zengin bir ek sistemi vardır.
6. Diller arasında, aynı kökten kaynaklanmış ortak ekler vardır. Bu özellikle Moğolca ile Türkçe arasında daha belirgindir.
7. Cümle yapısı bakımından özne fiilden önce gelir ve genellikle başlıdır. Fiil cümlenin sonundadır. Ad ve sıfat tamlamalarında, belirten belirtilenden önce gelir.
8. r/z ve ş/l ses denklilikleri.
9. Altay dillerinde ünlü uyumlarının varlığı.
10. Altay dillerinin hiçbirinde kelime başında r, l ve n ünsüzleri bulunmaz. Türkçe ve Moğolcada f fonemi yoktur.

#### Yorum

Türk Dünyası bir araya gelmesi ile, Rusya Devletinin daha modern yapı, devletlerin bağımsızlığı boyutunun tanımlanması ile, Türk Üniversiteler Rektörleri Turgut Özal tarafından bir araya gelmiştir. Anadolu Üniversitesi Rektörlerine verilen ön görüşmede, bizim algımız ile onların algıları farklı olacağı, bu açıdan belirli müdahalelerin olabileceği belirtilerek, daha toleranslı olmamız istenmiştir.

#### Örnekler:

- a) Bizde bol, bol kızıl var, gelin denilince, bir üst görevli çıkarak, kızıl altın demek olduğu, Rus insanı kızıl demek olmadığını söyleyince, toplum alkışlamıştır.
- b) Bir kişi sekretere "beğenmişem" demiş, sekreter de teşekkür etmiş, hemen bizler toplandık ve o sekreter yeri değişti, çünkü beğenmiş, cinsel öge taşıdığı vurgulanmıştır.

c)Biz Türkçe konuşmuyoruz demişler, bizler de Rusça bilmiyoruz, sizler de İngilizce bilmiyorsunuz, konuştuğumuz lisan nedir diye sormuşumdur. Kırkız, Türken gibi sözler olunca Türki Devlet lisanı demiştik, bizim konuştuğumuz da Anadolu Türkçesi denilmiştir.

d)Kazakistan, Özbekistan gibi devletler Kiril harflerini kullanmakta olsalar da tümünün yazılışı ayırdır ve anlaşmak için, Rusça kullanıyorlar. Ancak bireysel olarak Türkçe, Türki dil kullanmaktadırlar. Kısaca dil kullanımı, medeniyet, kültürel yayılım için önemli olduğu, siyasi yapı açısından da öne çıkmaktadır.

Avrupa'da tam belirtilmese de, Birinci Dünya savaşı öncesi Fransızca edebiyat olarak %14 iken, okullaşma ile tama yakın olduğu, Bazı yerlerde, Korsika, Sardunya'da ise farklılaştığı gözlenmektedir.

İmparatorluk oluşturan ülkeler; Britanya, İspanya, Türkiye, (Fransa, Almanya, İtalya'nın yoktur) farklı milletleri kendi benliğinde oluşması için, resmi dil ana kıta ile uyumlu olmalıdır. Bu açıdan Türkçe içinde Arapça ve Farsça bulunması doğal karşılanmalıdır.

Zamanımızda eklemeli dillerin daha geniş yaratılacağı açık olduğu, yazıldığı gibi okunması ile de, bilgisayar teknolojisi açısından da daha uygun olduğu bilinmelidir.

#### 14. <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2016/03/16/dil-ailelerinin-dagilimiyla-genetik-akrabalik-arasinda-baglanti/><sup>17</sup>

Dil ailelerinin dağılımıyla genetik akrabalık arasında bağlantı  
 16 Mart 2016

Dilbilimciler ile genetikçilerin disiplinlerarası çalışmaları, insan topluluklarının göç yollarının çıkarılmasına yardımcı oluyor. Çek Cumhuriyeti, Amerika ve Rusya'da çalışan araştırmacılardan oluşan ekibin yaptığı yeni bir çalışma, Sibiry'a'nın "son avcı-toplayıcıları" Ketleri inceledi. Şubat ayında *Scientific Reports* dergisinde online olarak yayınlanan çalışma, Sibiry'a'da yaşayan Ket toplumunun biyokültürel özelliklerini ortaya çıkardı.

1930'lara kadar göçebe avcı-toplayıcı yaşam süren, Yenisey Irmağı'nın kıyısında yaşayan bu toplum, bugün yaşlaık 1200 civarı bir nüfusa sahip. Konuştukları Ket dili yok olma tehlikesi altında, Yenisey dil ailesinden günümüze ulaşabilen tek dil olma özelliğini taşıyor. Bölgedeki diğer topluluklar Ural, Altay ve Tunguz dilleri konuştuğu için, Ket dili bugün "izole bir dil" olarak nitelendiriliyor. Yenisey dil ailesi üzerinde dilbilimciler tarafından yapılan çalışmalar, söz konusu dil ailesinin Amerika'daki bir grup topluluk tarafından konuşulan Na-dene dil ailesi ile ilişkili olduğunu tespit etmişti. Bu iki dil ailesi Dene-Yenisey adı verilen kuramsal üst aile altında toplanıyor. Dilbilimciler, bu iki ailenin yaklaşık 11 bin yıl önce birbirinden ayrıldığını düşünüyor.

Yeni yapılan çalışmada araştırmacılar, dillerinin farklılığı nedeniyle dikkat çeken Ketlerin başka topluluklarla genetik akrabalıklarını inceledi. Sonuçlar, Ketlerin genetik çeşitlilik açısından da diğer birçok Sibiry topluluğundan farklı olduğunu ortaya koydu. En yakın oldukları modern popülasyon, tarihsel olarak karışıklıkları bilinen, Ural dili konuşan Selkuplar.

Araştırmacılar Ketlerin genomunu, yayınlanmış antik insan genomlarıyla da karşılaştırdı. Böylece Ketlerin kabaca yüzde 30-40 gibi yüksek oranlarda Antik Kuzey Avrasya genomundan (24 bin yıl önce yaşamış Sibiryalı bir bireyin genomundan) parçalar taşıdığını buldular. Bugün birçok toplulukta gözlemlenen Antik Kuzey Avrasya genomunun aslında Ketlerin atalarına ait olduğunu belirtiyorlar. Ket genomunda, tüm Avrasyalılarda olduğu gibi bir miktar *Neandertal* katkısı da tespit edildi.

Halihazırda Amerika'da yaşayan Na-dene dili konuşan topluluklarla direkt genetik bağlantı bulunamasa da, çalışma birtakım umut vaat eden sonuçlar içeriyor. Örneğin, hem Ketler hem de Na-dene dili konuşan Yerli Amerikalı topluluklardan Chipewyanların antik Paleo-Eskimolarla ilişkisi var. Ayrıca, Yenisey dillerinin Sibiry'a'da konuşulduğu düşünülen bölgedeki Bronz ve Demir Çağı insanlarıyla da genetik ilişkisi gözlemlenmiş. Bu da kuramsal Dene-Yenisey dil ailesinin yayılımıyla Ket toplumunun tarihsel yayılımının örtüştiğini gösteriyor. Bu sonuç, Yenisey dili konuşan atasal toplulukların Altay bölgesinde yaşadığını ve Ketlerin atalarının da buradan geldiğini düşündürüyor. Makale, Na-dene dili konuşanlarla Ketler arasında doğrudan ilişkisinin bulunması için ileride yapılacak çalışmalara işaret ediyor.

Birçok bilim dalından araştırmacıların bir araya gelerek oluşturduğu disiplinlerarası ekipler, insanın evrimini ve yayılımını her yönüyle incelediği için büyük önem taşıyor. İnsanın kültürel evrimi ile biyolojik evriminin birbirini desteklediği bilinen bir gerçek. Bunu makro boyutta beyin evrimi, alet geliştirme, iki ayak üzerinde durma gibi zincirleme süreçlerde rahatlıkla gözlemleyebiliyoruz. Ancak insanın göçlerinin, birbirleriyle anlaşmalarının yolu olan dilin, kültürel öğelerin dağılımının genetik çeşitliliği etkilediğini de yapılan bu çalışmalarla anlıyoruz. Aynı zamanda bu çalışmalar biyolojik olarak ırk kavramının olmadığını gözler önüne seriyor.

**Orijinal makale:** *Scientific Reports* 6, Article number: 20768 (2016); doi: 10.1038/srep20768

#### Yorum

Artık dillerin kökeninden daha çok, bireylerin ve toplumun ondan anladığı, kattığı değer daha öne çıkmaktadır. Birçok kelime orijinal anlamdan değişmiş olduğu için, onu farklı olarak yorumlamadan önce, etimolojik olarak kökenini de incelemek gerekli olmaktadır. Bu sayede o dönemdeki anlamının nasıl değiştiği de ortaya çıkmaktadır.

Bir örnek verecek olursak; 49/14 ayetinde amenna=iman etmediniz, henüz bilincinizde açıklık kazanıp, yerleşmemiştir denilmektedir. Eslemna=kurala uyarmanız/Müslüman, çalışmalarınızda eksilme olmaz denilmektedir. Zamanımızda önemli olan, sözler ifadeler değil, davranışlara oturması, bunun etkin ve anlam olarak felsefesi, düşünce boyutunda da olması önemlidir. Hekimlerin bu açıdan tüm yaşamları, tüm dillerinin de belirli düzeyde olmalıdır. Londra



eğitimde Babam dahil birçok kişinin, lisanımın gelişmesi içi kişilerle konuşmam, okul eğitimini bozacağı için yasaklamalarını anlıyorum. Hatta Türkler ile de İngilizce konuşuyorduk. Arada ise Türkçe şunu demek istiyorum diye oluşan konuşmalarımız, anlıyoruz ama bir daha da bazı vurguları Türkçe yapmak istiyoruz diyerek yapıyorduk. Friend yerine arkadaşım (arkamda taş var, sana inanıyorum, güveniyorum) demek birbirini algısal olarak aynı kavramı sağlamıyor diyorduk.

15. <https://yandex.com.tr/gorsel/><sup>18</sup>

Türk Dilinin sınıflandırılması<sup>18</sup>



Şekil 13: Genel olarak Dünya dillerinin etkin olduğu alanlar

### Yorum

Bu kadar farklı dillerin olduğu bir yapıda, anlaşabilmenin de çok karmaşık olacağı belirgindir. Zamanımızda artık Türkçe yerine Türki diller denilmesi, toplumlarda daha uyumu arttırmaktadır. Çünkü insanlar biz Türkçe konuşmuyoruz demektedirler. Bir uluslararası toplantıda resmi konuşma dili İngilizce idi, ancak konuşmacılar ve toplum, Türki devletler ve ülkemizden gelenler idi. Bir konuşmacı, “ben müsaade ederseniz ben kendi dilimde konuşmak istiyorum, anlamazsanız, açıklarım” dedi ve Türkçe konuşmaya başladı. Biz çok güzel Türkçe biliyorsunuz deyince, hayır sizler çok güzel Bosna'ca biliyorsunuz demiştir. Kırimdan gelende ben Kırimca konuşacağım diyerek Türkçe konuşmuştur. Önemli olan adı değil, anlaşmak olduğu belirgindir. Konu Yatağan kılıcı idi, onlarda ev tezgahlarında imal ediyorlarmış, onlarınki doğal ve gerçek eski usul iken, bizimkilerin çelik ve yeni yapım olup, farklı olduğunu algıladık. Sizin yaptığınız, Yatağan Kılıcına andırıyor şeklen ama değil dediler. Lisan da konuşulan ile anlaşılabilir farklı olabilir, aynı olması ile anlam kazanıyor denildi.

## Dil üzerine bir genel Bakış

Wikipedia üzerinden Dil konusuna genel bir bakış yapılacaktır, Türkçe versiyonundan Dil<sup>19a</sup>, İngilizce versiyonundan da Language<sup>19b</sup> dikkate alınacaktır.

### 1. Dil<sup>19a</sup>

Wikipedi, özgür ansiklopedi

**Dil** veya **İsan**, **İnsanlar** arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir araç, kendisine özgü kuralları olan ve ancak bu kurallar içerisinde gelişen canlı bir varlık, temeli **tarihin** bilinmeyen dönemlerinde atılmış bir gizli anlaşmalar düzeni, **seslerden** örülmüş **toplumsa** bir **kurumdur**.<sup>13</sup>

Dil, birbirleriyle yakın ilişkili iki farklı tanımın kullanımını belirtir. Tekil anlamda dil, genel bir **olqudur** veya mesela **Almanca** veya **Cince** gibi somut bir dili ifade eder. Burada dil genel anlamda bir olgu olarak ele alınmaktadır.

Dil, iki farklı görüş açısı altında tanımlanabilir:

1. İnsanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan bir araç olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda dil, kelimelerden oluşan, yani vücut dili gibi sözlü olmayan iletişim biçimlerinin yanı sıra insanların en etkili iletişim şekli olan sözlü iletişimi tanımlar. Dil, ses dalgaları aracılığıyla akustik olarak ve kelimeler aracılığıyla veya **ışaret dilinde** olduğu gibi işaretler aracılığıyla görsel olarak aktarılır ("İşaret dili" ile karşılaştırınız). Ayrıca dokunma vasıtasıyla dokunsal işaretlerle veya normlar aracılığıyla aktarılır. Birbirlerini görmeyen ve duymayan insanlar arasında yazı ile bir **iletişim** mümkündür ("Yazı dili" ile kıyaslayınız. Konuşma dilinin ve yazı dilinin tanımları). Dil, anlambilimsel bilgiler içeren bir kelime hazinesine sahiptir ve dilin, kelimelerin birbirleriyle ilişki kurmasını sağlayan bir dil bilgisi yapısı vardır. Bir dilin en küçük parçası kelime, jest veya seslenmedir. Konuşmacıda olan hemen hemen aynı bilgi dinleyicide de olduğuna güvenilirse etkili bir iletişim sağlanmış olur. Bu bakımdan kelimeler bilinçli olarak seçilmiş sembollerdir ve aynı şekilde istence bağlı düşüncelerdir. Örnek olarak **Edward Sapir**'in dil tanımı şu şekildedir (1921): "*Dil; duyguların, düşüncelerin ve isteklerin serbestçe oluşturulmuş semboller sistemi aracılığıyla aktarılması için ayrıcalıklı olarak insanlara özgü, içgüdüsel olmayan bir yöntemidir.*"
2. Mutlak anlamda dil, düşüncenin ve Dünya görüşünün iletişim aracı olarak tanımlanır. İlk olarak **Wilhelm von Humboldt**'un yaptığı gibi bu tanım, dilin insanların bütün karmaşık etkinlikleri ve düşünce süreçleri için vazgeçilmez olduğu gerçeğinden yola çıkmaktadır. Dil insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan tamamlayıcı bir araç değildir, aksine Dünya'daki nesnelere ve olguların algıları da dilsel olarak oluşturulur. Nesnelere ve durumlar Dünya'nın dilsel olarak kavranışı sayesinde anlamsal bağlamlara dönüşürler. Bu anlamsal bağlamlar olmadan insanlar için Dünya'da bir yol bulma olanağı mümkün olmazdı. O hâlde insan ilk olarak anlamsal sayılan bir Dünya'da hayvan gibi yaşamamıştır. İnsanlar bu Dünya üzerinde başlangıçta bütünüyle olarak ve zaman zaman dil aracılığıyla anlaşmıştır, hatta dil ile iç içe yaşamıştır. Bu, nesnelere her zaman dilsel bir bağlamda bulunduğu insanın var olmasını ifade eder. Bu yaklaşım da dilin olgusu karşısında bir iletişim aracı olarak bulunur. (**Martin Heidegger**, **Ernst Cassirer**, **Hans-Georg Gadamer**).

Ayrıca dilin gösterge bilimiyle (işaret bilimi) bağlantılı olan tanımı da önemlidir. Bu gelenekten sonra Ferdinand de Saussure, dili bir göstergeler sistemi olarak tasarlamıştır ve bu dil göstergesini telaffuzun (signifiant = gösteren) ve fikrin (signifié = gösterilen) zorunlu ilişkisi olarak hatta zihinsel bir şeyler olarak ifade etmiştir.

Dil, kuşaklar arasında ve aktüel durumda insanlığın kullandığı bağıdır. Bu bağ kültürün taşıyıcısıdır. Bundan dolayıdır ki, dil ve kültür birbirini sürekli etkileyen iki olgudur. Bu iki olgudan herhangi birinde olan değişiklik diğerini de etkiler. Bu da doğal bir süreklilik ve tabii olma durumunu doğurur. Dil, toplumda var olan bir gerçekliktir. Onun için toplum örnekleminde bulunan unsurların benimsemesi olmadan bir dile dışarıdan etki etmek zordur.

## Yorum

Dil insanlar arasında iletişim aracı olmaktadır, birbirlerini anlamaları ve ilişki içinde olmaları için gereklidir. Yazılı olanların daha geniş ve daha uzun süreli olması beklenmelidir ve ayrıca işaretlerin de dil olarak etkileri de unutulmamalıdır.

### Genel anlamıyla dil

#### Dilin tanımı ...

#### Dilin bilimsel tanımı ...

#### Dilin doğuşu

Dilin nasıl oluştuğunu kesin olarak bilebilmenin bir yolu yoktur. İzleri yarım milyon yıl öncesine kadar dayanan insan yaşamına bakıldığında insanların bu işi nasıl geliştirdiklerine dair bir kanıt bulunamamıştır. Bu kanıt boşluğunda birçok teori ortaya atılmıştır.

**1) Yansıma Teorisi:** İlk **İnsanlar**, çevrelerindeki sesleri taklit ederek ilkel dilleri oluşturmuşlardır. Modern bütün dillerde doğal ses yansımalarına karşılık gelen kelimeler bulunmaktadır. Bu da yansıma teorisini desteklemektedir. Türkçede *Vızıltı*, *mirilti*, *fısıltı*, *gürültü*, *çatırtı*, *patırtı*, *havlama*, *horlama* gibi kelimeler yansıma kelimelerdir. Buna rağmen somut olmayan, ses olgusuna sahip olmayan kelimelerin oluşumunu bu teori ile açıklamak zordur.

**2) Ünlemler Teorisi:** İlk insanlar; korkularını, acılarını, sevinçlerini, ruh hallerini dışa vuran sesler oluşturmuşlar ve böylece dil oluşmuştur.

**3) Birlikte İş Teorisi:** İlk insanlar, işleri birlikte yapmaya başlamışlar ve birlikte **tempo** oluşturmuşlardır.

#### Dilin özellikleri

**1) Dolaylımsallık:** Dil hem bir malzeme, hem de bir araçtır. İhtiyaç, duygu, düşünce v.s. bildirirken kullandığımız dil; kelime hazinesi, söz dizimi gibi öğelerle kendi malzemesini sunar.

**2) Toplumsallık:** Dillerin varoluşu toplumlarla mümkündür. Diğer bir deyişle dil, toplumsallığın, birlikte yaşayışın bir sonucudur.

**3) Bireysellik:** Dilleri geliştiren, zenginleştiren, bu dili konuşan "insan" faktörüdür ve dili kullanma "tarzları" bireylerde farklılık gösterebilir.

**4) Göstergesellik:** Ses boyutu ve içerik boyutu olarak ikiye ayrılabilir. Ses boyutu gösteren, içerik boyutuysa gösterilendir.

**5) İletişimsellik:** Diller, iletişim ihtiyacını gidermek için önemlidir.

**6) Ereksellik:** Diller, çeşitli ihtiyaçların bildirilmesi için önemlidir.

**7) Süreçsellik:** Diller süreç içerisinde zenginleşebilir veya yok olabilir. Dilin canlılığı, bu süreçle doğrudan ilgilidir.

**8) Birikimlilik:** Diller birikimlidir. Yüzyıllar öncesinde kullanılan söz dizimleri, kuralları üzerine yenileri eklenerek zenginleşir.

#### Dilin belirleyici özellikleri ...

## Yorum

Konuşmanın dilin oluşmasında rol oynadığı ve başlıca olası varsayımları; 1) Eko şeklinde doğadan kopya edilmesi, 2) Duyguların ifade edilmesi, 3) Birlikte olmak içindir. Karakteristikleri de; 1) Tatmin için, 2) Birliktelik için, 3) Bireysellik için, 4) Kendini taktim için, 5) İletişim için, 6) İhtiyaçlar için, 7) Gelişim için, and 8) Toplumsallaşma ve ilerlemek için olduğu ifade edilebilir.

“Algısal çerçeve” ve düzeltim olgusu ...  
Dilin iletişimsel unsuru olarak sınıflandırma işaretleri ...  
Dillerin sınıflandırılması

Doğal diller  
Biçimsel diller  
Tek tek diller  
Konuşulan diller

Yapay dil

Halk dili

Halk dili bir halkın her yerde konuştuğu dile verilen isimdir. Halk dili, eski bir dil biçimi veya [dinde](#), bilimde veya sahnede kullanılan bir yabancı dildir. Bu durum birçok [kültür](#) çevresinde eskiden de böyleydi, bugün de böyledir.

Halk dili terminolojisine dair

Halk dillerinin rolü

Halk dilinin diğer sayfaları

Yazı dili

Konuşma dili

Konuşma dilinin arka planı

Konuşma diline dair genel bilgiler

Detaylar

Yüksek dil ve konuşma dili

Konuşma dili ve günümüzdeki dil değişimi

Konuşma dilinin etkileri

Yazı dili ve konuşma dili arasındaki ilişki

İşaret dili

Uluslararası işaret dili “Gestuno”

Sesli dile yönelik bağımsızlık ve tutum

Agız hareketi

Yapısal ve şekli diller

Dil değişimleri

Dil değişimi veya dil dinamik bir dilin değişim veya gelişme sürecini belirtir ve dil değişimi [tarihi dil bilimi](#) ile [sosyolinguistik](#) araştırmaya alanına girer. Kıyaslama ([analoi](#)), başka bir dilden alıntı ve dilde seslerin değişimi kuralı, dil değişiminin asıl itici gücü olarak kabul edilir.

[Yapısalcılık](#) bakış açısında, dil değişimi başlığı altında eşzamanlı bir dil aşamasının unsurunun tarihi, yani artzamanlı ya da eşzamanlı iki dil aşamasının birbirleri arasındaki ilişkileri anlaşılmaktadır.

Nicel dil biliminin bakış açısında ise dil değişim sürecinin zaman içerisindeki seyirinde özellikle dil değişiminin iki bakış açısı önemlidir. Bunlar; dil değişim kuralları ve Piotrowski kurallarıdır. Ayrıca dil değişimine yol açan ve dil değişimini kontrol eden birçok sebebin etkisi de önemlidir. <sup>[3]</sup>

Diller zamanla değişime uğrarlar veya tamamen yok olurlar. Kelime yazılışlarında, okunuşlarında ya da imlâ kurallarında oluşan yavaş ve küçük yenilikler birikerek ve büyüyerek bu değişimleri oluşturur. Bir dili konuşan ya da kullanan insanlar yeterince uzun bir süre fiziksel ya da kültürel olarak ayrı yaşarlarsa dilleri farklılaşmaya başlar. Bir lisanı belirgin farklılıklarla konuşan iki insan, birbirlerini anlayabiliyorlarsa ayrı [lehçeleri](#), birbirlerini anlayamıyorlarsa [ayrı dilleri](#) konuşuyor olarak kabul edilirler. Dillerin birbirleriyle ilişkili olup olmadıklarını anlamakta kullanılan göstergelerden biri de benzer anlamlar taşıyan, benzer yapıları kelimelerdir. Bu şekilde doğal olarak gelişmiş dillerin dışında, yapay olarak geliştirilmiş diller de vardır. Yapay dillere [Esperanto](#) ve [Mondango](#) örnek verilebilir.

[Türkçe](#) zaman içinde aşağıdaki gibi şekillenmiş ve değişmiştir:

- [Altay dil ailesi](#)
  - [Türk dil ailesi](#)
    - Güney Dilleri <sup>[[kaynak belirtmel](#)]</sup>
      - [Gağavuz Türkçesi](#) (Balkan Gökoğuz Türkçesi) ([Türkiye](#), [Avrupa](#)) <sup>[[kaynak belirtmel](#)]</sup>
      - [Gökoğuz Türkçesi](#) ([Moldova](#)) <sup>[[kaynak belirtmel](#)]</sup>
      - [Horasan Türkçesi](#) ([Iran](#)) <sup>[[kaynak belirtmel](#)]</sup>
      - [Türkiye Türkçesi](#) (Türkiye, Avrupa, Kuzey Amerika) <sup>[[kaynak belirtmel](#)]</sup>

## Yorum

Diller, aynı zamanda Kültürel yapılara göre de değişmektedir.

### Dil değişiminin sebepleri

Alman dil bilimci “Peter von Polenz”, aşağıdaki durumları dil değişiminin sebepleri olarak adlandırmıştır.

1. Ekonomi: Ekonomi alanında meydana gelen değişikliklerdir, çünkü konuşmacı veya yazar zaman tasarrufu ve rahatlık sebepleri yüzünden kısaltılmış bir dil kullanır. Günümüz [edebiyatında](#) “ekonomi” kavramı bağlam içerisinde bir talebin kullanmanın-analiz sonucunu olarak anlaşılır. O halde belirli bir amaca ulaşmak için “kendimi nasıl ifade edebilirim” sorusu akla gelir.
2. Yenileşim ([Inovasyon](#)): Yenilik durumlarında ortaya çıkan değişikliklerdir, çünkü yaratıcı ve konformist olmayan faaliyetler için dilin yerleşik yapıları yeterince uygun değildir ve bu yapıların gelişmeye muhtaç olduğu görülür. Yeniliklerin oluşmasındaki ve yayılmasındaki önemli güçler ayrıca şu prensiplerdir; “göze batmak için başkaları gibi konuşma” ve “onlara dâhil olmak için başkaları gibi konuş”.
3. Değişim: Dil kullanıcıları dilin kullanım aracının seçiminde esneklerdir. Bu esneklik iletişimsel koşullara ve amaçlara göre değişir.
4. Dilsel [evrim](#): Dil kullanımı ve bu dil kullanımının etkisi toplumsal güçler aracılığıyla dil değişimini etkiler.

Aynı zamanda dilin gelişimi biyolojide de geçerli kurallarla takip edilir.

## Yorum

Dillerin yaygınlaşması konusundaki teoremler; 1) Ekonomik, 2) Gelişimsel (Innovasyon) 3) Kullanılan kelimelerdeki elastikiyet. 4) Dildeki değişimler.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile doğal yapıya dönerek Osmanlıca etkileşimler kısmen bırakılmıştır.

Bazı kelimeler, anlamları kabile, tarikat ve gruplar olarak değiştirilmektedir. Eski İbranice olan "abd" kelime, anlam olarak çalışarak değer üretmek iken, ibadet, tapınma, belirli şeylere uyma olarak tanımlanmıştır. Anlam istenilen amaca göre değiştirilmektedir.

#### Dil değişimine örnekler

##### Bir başka dilden ödünç alma

Dilsel olarak ödünç alma, kelime oluşturma ve anlam değişiminin yanı sıra kelime oluşturma temel yöntemlerinden biridir ve bu [ad bilimin](#) bir konusudur.

Ayrıca ödünç alma dil değişiminin önemli etkenlerine bir örnektir. Dilsel ödünç alma durumu kelimesel, anlamsal ve sözdizimsel ödünç almadan farklıdır.

Kelimesel ödünç alma durumunda bir kelime gövdesi, anlamıyla birlikte veya anlamının bir kısmıyla birlikte iletişim dilinden (donör dil) alınarak ödünç alan dile aktarılır ve bu dilde ödünç alınan kelime gövdesi dar anlamda ödünç alınmış bir kelime veya yabancı bir kelime oluşturur. Bu ödünç kelime oluşturmada alıcı dilin fiil çekimine, telaffuz alışkanlıklarına ve yazma alışkanlıklarına uyum göz önünde bulundurulur. Yabancı bir kelime oluşumunda ise alıcı dilin fiil çekimine, telaffuz alışkanlıklarına ve yazma alışkanlıklarına uyum ya hiç dikkate alınmaz ya da çok az uyuma dikkat edilir.

Anlamsal ödünç almada ödünç alan dilde var olan bir sözcüğe sadece anlamın yeni bir anlam olarak veya önceki anlamına ek bir anlam olarak aktarılmasıdır; ya da ödünç alan dilin dilsel araçları ile bu anlamın geri verilmesinin oluşturulmasıdır. Görünüş olarak ödünç alma özel bir durumu oluşturur. Bu ödünç almada, iletişim dilinin öğelerinden veya ödünç alan dilde zaten var olan yabancı kelimelerden alınan bir kelime ödünç alan dilde yeniden yapılandırılır, bu yeniden yapılandırılan biçim veya anlam iletişim dilinde henüz yoktur.

Kelimesel olarak ödünç almalar dar anlamda ödünç kelimeler ve yabancı kelimelerdir. Görünüş olarak ödünç alma gibi anlamsal olarak ödünç almalar ise çoğunlukla geniş anlamda ödünç kelimeler olarak kabul edilir. Hem kelimesel ödünç alma hem de anlamsal ödünç alma ödünç kelimeler başlığı altında ele alınır.

Sözdizimsel ödünç alma ise herhangi bir dilin, bir iletişim dilinin belirli sözdizimsel yapılarını çok sık kullanmasının etkisi sonucunda ortaya çıkar veya bir dil yeni sözdizimsel yapı olasılıkları oluşturduğunda sözdizimsel ödünç alma gerçekleşir.

#### Yorum

Birçok kelime başka dillerden alınabilir ama kendi yapısından doğal uygun yapıya dönüşebilir. Hamburger yabancı kelime olmasına karşın, Hamburgerci, ek ile bu işi yapana ad konulmuş olmaktadır.

#### Kalıt kelime

Kalıt kelime bir dilin önceki evrelerinde var olan bir kelimedenden türeyen bir kelime için kullanılan tanımdır. [Etimoloji](#) (köken bilimi) bir dilin kelime hazinesinin zamansal gelişimini ve kökenini aydınlatmaya çalışır. Kalıt kelimeler dilin kaynağına dair açıklayıcı bilgiler verirler. Kalıt kelimeler paralel bir dilden alınan alıntı kelimelerden ayırt edilmelidir.

Somut bir örnekle açıklamak gerekirse, çağdaş Alman dili; Ortaçağ Almancası, eski yüksek Almanca gibi yazılı olarak da aktarılmış birçok ortaçağ dilinin kökenine kadar inme olanağı sunar. Mesela; kökeni o zamanki dillerde olan çağdaş kelimeler kalıt kelimeler olarak karşımıza çıkar. Biraz daha geriye bakıldığında; Alman dilinin, doğrudan kullanılmayan Hint-Avrupa dilinden ortaya çıktığı ve Alman dilinin bu Hint-Avrupa dilinden birçok kalıt kelime aldığı görülür. Alman dilindeki kalıt kelimelere örnekler: "Sonne" (Güneş), "Vater" (Baba), "Nase" (Burun) ve geçmiş zamanlarında kökteki ünlüsü değişmiş tüm kelimelerdir.

#### Dil yozlaşması

Dil yozlaşması kavramı dil eleştirisinden ortaya çıkmıştır ve bu dil yozlaşması zaman içerisinde korunmaya değer görülen köken özelliklerinin değişmesi yoluyla dillerin kaybolması korkusu olarak adlandırılır. Bu duruma örnek olarak; dil bilgisindeki, temel kelime hazinesindeki, genel anlaşılabilirlikteki veya ifade gücündeki çeşitlilik verilebilir. Dil kayması olarak dil yozlaşması en kötü durumda dil ölümüne yol açabilir.

#### Dil yozlaşmasının sebepleri

Dil yozlaşmasının nedenleri aşağıdakiler olabilir:

- Bir dil muhtemelen o dile hâkim anadil kullanıcıları tarafından kullanılmaz. Bunun yerine dil, o dile daha az hâkim kimselerce konuşulur ve böylelikle dile gereken önem verilmez, dilin toplam gelişimini, mesela dilin günlük kullanımını yansıtan bir ölçü de budur.
- Diğer taraftan bir dil diğer dillerin etkisi altında kalarak yozlaşabilir. Bu durumda dil, asıl köklerini kaybeder ve dilin kökeni kendi içindeki etkilerle olduğu kadar diğer dilden gelen etkilerle karışık bir köke dönüşür.
- Başlıca bir neden de medyanın her zaman eleştirilen etkisidir, her şeyden önce televizyon ve radyoların etkileridir. Yan cümlelerdeki bağlaçların sözde yanlış kullanımı, kaba, ahlaksızca kullanılan jargonlar, gereksiz yere İngilizce kelimeler kullanmak gibi dil bilgisini yanlışlıkları sunucuların konuşmalarının etkisi altına alır ve böylelikle dinleyicilerin dil kullanımı da değişir.
- Diğer taraftan da bazı dil eleştirmenleri dil yozlaşmasını "küreselleşme sürecinin ve kültürel çeşitliliğin bir parçası" olarak kabul etmektedir.

#### Dil biliminin bu konseptte uygun eleştirisi

"Dil yozlaşması" kültür eleştirisinin kullanılan önemli bir kavramdır. Schopenhauer, [Friedrich Nietzsche](#), [Adorno](#), [Martin Heidegger](#) ve diğer birçok yazar ve filozofun, hakkında farklı kökenler işaret ettiği bu kavram "kültürel yozlaşma" konseptinin içerisinde yer alır.

"Dil yozlaşması" kavramı bugünkü dil bilimine göre çoğunlukla kabul görmez, çünkü bu kavramın bilimsel olmayan birçok ön şarttan yola çıktığı açıktır:

- Genellikle sadece yüzeysel olgular ele alınır, mesela alıntı kelimeler de veya [büyüküm](#) ve cümle yapısındaki değişiklikler de söz konusudur. Sözü edilen bu durumlar okulda gösterilen "sistem dil bilgisinin" asıl noktalarıdır. Analitik dil yapısının kolayca özü anlaşılabilen, hatta kolayca oluşturulabilen durumu, dilin kurallara uygunluğunu, doğru ve güzel kullanılmasını amaçlayan çalışmalarca "daha ilkel" olarak tanımlanmaktadır; ancak bu, temelde yatan derin olgular olarak kalmıştır, çünkü bir sahip olma tutumunun tanımını önceden olduğu gibi başarılı bir şekilde ifade edilmiştir (yalnızca araçlar değişim göstermiştir).
- Dili özenli kullananların bakış açısına göre ilgili dil öylesine yüksek bir kaliteye ulaşmıştır ki her değişiklik kaçınılmaz bir şekilde dilde kötüleşmeye sebep olmuştur. Fakat bununla beraber dilin tarihliği şüpheli görülür olmuştur. Tüm diller değişir, hem de sürekli olarak, çünkü dil, konuşan toplumlarca sürekli değişen ortama uyandırılmaktadır.
- Dilin kendi köklerinden uzaklaşma korkusu dilin ilk evresinde "arı", "bozulmamış" dillerin var olmasından ileri gelmektedir. Bu görüş, her dilin ilk zamandan beri diğer dillerle sürekli ilişki içinde olduğunu görmezlikten gelmektedir. Buna göre "arı" diller yabancı etkilere maruz kalmaz. Her dil farklı zamanlarda farklı ilişkilerle farklı yakınlıkta ortaya çıkan bir "karma dil"dir. Dil kendi "köklerinden" uzaklaştıran ilk değişiklikler muhakkak vardır, ama çağdaş dil durumunu inceleyen bir eleştirmenin bunlardan haberi yoktur. Bir dilin komşu dillerle ve "Dünya" dilleri olarak adlandırılan uluslararası etkili dillerle yoğun bir alışveriş içerisinde olup olmadığı ve bunun nasıl gerçekleştiği; bu değişiklikleri göğüsleyen konuşucu kitlelerinin açıklığının ve hareketliliğinin bir göstergesidir. Bu değişiklikler gerçekleşirken birçok durumda uzun ilişkiler sonunda en başta "ödüncü alınan" söz varlığıyla birlikte dil varlığının seçme ve anlamı "kaynışması" ortaya çıkar (örnek: Almanca; "Konzept" → Türkçe; "Konsept"). Yine söz varlığının anlama uygun tercümesi yeni, seçme uyumlu, kulakla uyumlu-anlamı, herkes tarafından anlaşılır bir kelime haline gelir (örnek: İngilizce; "to announce" → Türkçe; "Anons etmek"). Ya da söz varlığı yabancı dildeki yapının tıpatıp benzeri olarak kalır (İngilizce; "Bravo" → Türkçe; "Bravo").
- Yabancı etki sadece dilsel alanda etkisini göstermez, bunun yanı sıra yabancı etkisi kültür ve toplum gerçekliğiyle sıkı sıkıya bağlı olduğu ve bunlarla iç içe geçmiş olduğu için "dil yozlaşması" konusu genellikle kültür ve toplum eleştirisiyle aynıdır.
- Bununla birlikte (dil) eleştirmenlerin(in) ortaya çıkan genel hoşnutsuzluğu reddedici, yani yeni gelişmelere karşı çıkmada ve herhangi bir ilk "standartın" savunulmasında hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Oldukça zor olan dile özen gösterme cesareti, diğer dilleri aralıksız kendisine çeken her dönemde önceden kestirilemeyen, yeni biçimli olanaklar, en iyi kavramların ve düşüncelerin yaratıcı bir şekilde türetilmesini, hatta "yabancı kelimelerin" iyi anlamda kullanılmasını zora sokmuştur.

#### **Dil ölümü**[\[değiştir | kaynağı değiştir\]](#)

Bir dili anadil olarak konuşan hiç kimse kalmadığı zaman dil ölümü söz konusu olmaktadır. Bu andan itibaren bir dilin içinde zamanla oluşan normal gelişimler ve değişiklikler ölü dilde görülmez; ölü dil değişmez ve hareketsiz, durağan olur.

Bir dilin ölü olarak görülmesi, bu dili anlayacak konumda kimsenin olmadığı anlamına gelmez. Ölü bir dil iyi bir şekilde belgelenebilir, yabancı dil olarak öğretilir ve hatta olası belli durumlarda sözlü ya da yazılı olarak kullanılabilir. Mesela Latince, anadil olarak kimse konuşmadığı için ölü bir dildir. Yine de yabancı dil olarak öğrendikleri için Latince anlayan bir sürü kimse vardır. Belli [fonolojik](#) (Sesbilimsel) kısıtlamalarıyla ölü bir dil yeniden canlandırılmak mümkündür. Mesela Kernevekke (Güneybatı İngiltere'de Cornwall kontluğunda konuşulan bir [Kelt](#) dilidir) ya da İbranicenin yok olmasından 2000 yıl sonra İsrail'in resmî dili olan İvrit (Çağdaş İbrance) gibi. Bilim insanları Dünya genelinde yaşayan 6000 dilin bu yüzyılda yaklaşık yüzde 90'ının yok olacağını kabul etmektedir. Son 30 yılda sadece Kuzey Amerika'da 51 dil yok olmuştur.

#### **Dil ölümünün nedenleri**[\[değiştir | kaynağı değiştir\]](#)

Bir dil çocuklar tarafından anadil olarak öğrenilmiyorsa yok olma tehdidi altındadır. Diller, dil kayması yoluyla ölü dillere dönüşür. Bir dildeki yavaş değişimler bir veya birçok yeni dilin doğmasını ve köken dilin ölü dillere dönüşmesini sağlar.

Bu noktada dil ölümünün iki biçimi birbirinden ayrılmamıştır:

- Birincisi, kendi içinde oluşan dil biçimleri varlığını sürdürürken konuşulan bir dilin yok olmasıdır. Romen dilleri içinde varlığını sürdüren Latince buna örnek gösterilebilir.
- İkincisi de; kendi içinde oluşan dil biçimlerinin de varlıklarını sürdürmediği, konuşulan bir dilin yok olmasıdır. Mesela "Kıpti" dilidir.

Ayrıca aşağıdakiler arasında da ayırım yapılması gerekmektedir:

- Çoğunlukla uzun bir süreçte meydana gelen ve dil ölümünün bilinçli şekilde teşvik eden kriterler olmaksızın meydana gelen "doğal" bir dil ölümü söz konusudur. Bu durum, ilk çağda yerini Latinceye bırakmış olan bir sürü dilin ölümdeki durum olabilir, çünkü antik çağlarda bilinçli bir dil politikası henüz yoktu.
- Bir dizi siyasî önlemler yoluyla desteklenen dil ölümü söz konusudur. Dil ölümü için kesin sonuç sağlayan ya da sağlamış bu önlemler durumlarında bazı yazarlar "Linguizid'den (dili öldürme) söz eder.

Bir dil 50 yaşın üzerinde ve de 25 ve 50 yaşları arasındaki yaş grubunda "yarı konuşuculara" sahipse, fakat 25 yaşın altındaki yaş grubunda bu dili konuşan hiç kimse yoksa, o zaman bu dil, ebeveynlerden çocuklara aktarımının mümkün olmayacağı için yarı ölü ("moribund") sayılır. Üst yaşlardan binlerce, hatta yüz binlerce konuşanı olsa dahi dilin yok olması ancak tüm güçlerin seferberliğiyle ve bu çabanın genel desteğiyle engellenebilir. Birçok durumda doğal bir dil ölümünün ya da bir "Linguizid'in (dili öldürme) ne ölçüde gerçekleşeceğini belirlemek zordur. Dil ölümünde politik önlemlerin kesin sonuç veren rol oynadığı diller Havai dili ve yarı ölü Bretonca'dır (Bretonca, Hint-Avrupa dil ailesinin Kelt koluna ait dildir. Fransa'nın Breton bölgesi'nin resmî dilidir).

#### **Dil ölümünün sonuçları ve dil ölümü için önlemler**[\[değiştir | kaynağı değiştir\]](#)

Dillerin ortadan kaybolmasının geniş kapsamlı sonuçları olabilir:

- Her bir dil konuşanı, özel yaşamında ve toplumsal hayatındaki birçok durumda kendini kendi dillerinde yeterli düzeyde ifade edemez. Bununla birlikte her bir dil konuşanı, kültürel ve tarihi kimliğinin bir parçasını kaybeder.
- Dünya'yla ilgili kavramların ve görüşün bir dilde özel var olan tasarımları yok olabilir.
- Her dil kendine özgü bir "ses varlığı" ve bununla birlikte kaybolup gidebilecek bir kültürel miras değeri taşır.

Özel bir dil için dil politikası ya da diller politikası (mesela bir devletteki birçok dil için) yardımıyla dillerin canlı kalmasına çalışılmaktadır. Bu tür önlemlerin başarısı mevcut dil konuşanı sayısının fazlalığına, politik etkilere, finansal olanaklarına ve dil ölümünün evresine bağlıdır.

Dil ve düşünce

**Düşüncenin iletişimsel aracı olarak dil**

**Dil ve hayvanlar**  
**Hayvan dili**

**Yorum**

Bir dilin yozlaşması ve ölmesi konusu: 1) Sadece ifade için kullanılması, 2) Çok gelişmesi ile halkın kullanamaması, Osmanlıca da olduğu gibi, 3) Yeni kelimelerden korkarak, tüm anlam ve gelişimi reddetmek, 4) Diller ile yeni kültürel kavramlar gelmekte ve olmayanlar oluşabilmekte, korku yaratabilmektedir. 5) Dilin standart yapısı onun gelecekte gelişimini engelleyebilir.

Eğitimde başka lisan kullanılması ve bazı kelimelerin kullanılması, fonetiklerde değişim dillerin ölümüne neden olabilmektedir.

Yazarın düşüncesi, kendisi ilkokul birinci sınıftan beri, İngiliz öğretmenlerden, tercüme yapmadan İngilizce öğrenmektedir, iki lisanın iki insan yapısı oluşturduğu, bunun dillerin ve ifadelerin karşılaştırılması ile kullanılması, tercüme olarak değil, katkı yapmasının amaçlanmasını benimsemektedir. Tercüme yerine anlama, anlamaya çalışmalıdır.

**2. Language<sup>19b</sup>**

From Wikipedia, the free encyclopedia

A **language** is a **structured** system of **communication**. Language, in a broader sense, is the method of communication that involves the use of – particularly **human** – languages.<sup>[1][2][3]</sup>

The scientific study of language is called **linguistics**. Questions concerning the **philosophy of language**, such as whether words can represent experience, have been debated at least since **Gorgias** and **Plato** in **ancient Greece**. Thinkers such as **Rousseau** have argued that language originated from **emotions** while others like **Kant** have held that it originated from rational and logical thought. 20th-century philosophers such as **Wittgenstein** argued that philosophy is really the study of language. Major figures in linguistics include **Ferdinand de Saussure** and **Noam Chomsky**.

Estimates of the number of human languages in the world vary between 5,000 and 7,000. However, any precise estimate depends on the arbitrary distinction (dichotomy) between languages and **dialect**.<sup>[4]</sup> **Natural languages** are **spoken** or **signed**, but any language can be **encoded** into secondary media using auditory, visual, or tactile **stimuli** – for example, in **writing**, **whistling**, **signing**, or **braille**. This is because human language is **modality-independent**. Depending on **philosophical perspectives** regarding the definition of language and meaning, when used as a general concept, "language" may refer to the **cognitive** ability to learn and use systems of complex communication, or to describe the set of rules that makes up these systems, or the set of utterances that can be produced from those rules. All languages rely on the process of **semiosis** to relate **signs** to particular **meanings**. **Oral**, **manual** and tactile languages contain a **phonological** system that governs how symbols are used to form sequences known as words or **morphemes**, and a **syntactic** system that governs how words and morphemes are combined to form phrases and utterances.

Human language has the properties of **productivity** and **displacement**, and relies entirely on social convention and learning. Its complex structure affords a much wider range of expressions than any known system of **animal communication**. Language is thought to have originated when early **hominins** started gradually changing their primate communication systems, acquiring the ability to form a **theory of other minds** and a shared **intentionality**.<sup>[5][6]</sup> This development is sometimes thought to have coincided with an increase in brain volume, and many linguists see the structures of language as having evolved to serve specific communicative and social functions. Language is processed in many different locations in the **human brain**, but especially in **Broca's** and **Wernicke's areas**. Humans **acquire** language through social interaction in early childhood, and children generally speak fluently by approximately three years old. The use of language is deeply entrenched in human **culture**. Therefore, in addition to its strictly communicative uses, language also has many social and cultural uses, such as signifying group **identity**, **social stratification**, as well as **social grooming** and **entertainment**.

Languages **evolve** and diversify over time, and the history of their evolution can be **reconstructed** by **comparing** modern languages to determine which traits their ancestral languages must have had in order for the later developmental stages to occur. A group of languages that descend from a common ancestor is known as a **language family**. The **Indo-European family** is the most widely spoken and includes languages as diverse as **English**, **Russian** and **Hindi**; the **Sino-Tibetan family** includes **Mandarin** and the other **Chinese languages**, **Bodo** and **Tibetan**; the **Afro-Asiatic family** includes **Arabic**, **Somali**, and **Hebrew**; the **Bantu languages** include **Swahili**, and **Zulu**, and hundreds of other languages spoken throughout **Africa**; and the **Malayo-Polynesian languages** include **Indonesian**, **Malay**, **Tagalog**, and hundreds of other languages spoken throughout the **Pacific**. The languages of the **Dravidian family**, spoken mostly in Southern India, include **Tamil**, **Telugu** and **Kannada**. Academic consensus holds that between 50% and 90% of languages spoken at the beginning of the 21st century will probably have become **extinct** by the year 2100.

**3. <http://www.anadilim.org/yapi-bakimindan-diller.html><sup>20</sup>**

**Yapı Bakımından Diller**

Dünya dillerini iki farklı şekilde tasnif etmiştik. Bunlardan ilki "**köken bakımından dil aileleri**" idi. Bir diğeri ise bu yazımızın konusu olan "**yapı bakımından dünya dilleri**."

Yapı bakımından yer yüzündeki dilleri üç grupta inceleyebiliriz.

**1. Tek heceli diller:** Bu grubun farklı isimlendirmeleri mevcuttur. Bunlardan birisi "**Yalınlayan Diller**(yani yalın olan, ek almamış olan)" bir diğeri "ayrılmış diller".

**Çin-Tibet dilleri** gibi her kelimenin tek bir heceden oluştuğu dillerdir. Kelimelerin eklemeli ya da çekimli halleri yoktur. Her kelime tek bir heceden ibarettir.

Sözcüğün cümlede ifade ettiği anlam genellikle kelimenin cümlede kullanıldığı yerden anlaşılır. Kelimeler şekil olarak da birbirlerine yakından benzedikleri için bunları ayırt etmek için müthiş bir vurgu sistemi vardır.

**2. Çekimli diller:** Arapça, İngilizce gibi dilleri kapsayan çekimli dillerde de tek heceli ve çok heceli kökler bulunur. Ayrıca bir takım ekler vardır. Fakat yeni kelime türetirken ve çekim esnasında çoğu zaman **köklerde bir değişiklik olur.**

Arapçadan örnek vermek gerekirse:

fikir (düşünce), efkâr(düşünceler)

Arapça'da "ktb" yazmak mastarı farklı kalıplarla çekimlenerek mektub(yazılan şey), mekteb(yazılan yer), kâtib(yazan kişi), küttab(yazanlar) gibi anlamlar kazanır.

**3. Eklemeli diller:** Türkçenin de sondan eklemeli olarak dahil olduğu bu grubun temel özelliği bir veya birden fazla heceye sahip kelimelere çeşitli ekler getirilerek yeni kelimeler türetilmesidir. Bu ekleme esnasında köklerde herhangi bir değişiklik olmaz. Ayrıca ekler bazı dillerde kelimenin başına, bazı dillerde ise sonuna gelebilir.

**Türkçe**de meşhur "göz" örneği: göz, göz-lük, göz-lük-çü, göz-lük-çü-lük gibi.

Türkçe, Macarca gibi diller bu gruba girer.

### Yorum

Tek kelime, heceli dillerin çoğunlukla insanların Arabistan'dan, Hindistan, Çin ve Okyanusya'ya gidenlerde hâkim olduğu anlaşılmaktadır. Değişimli, çekimli dillerin de Anadolu, Hattuşaş gibi şehirlerden orijin aldığı söylenebilir. Eklemeli dillerin ise Orta Asya kökenli olduğu belirtmek, tarihsel süreç ve göçlere bakarak ifade edilebilir.

## Sonuç

Önemli olan bireyi anlamaktır. Tercümanlık büyük oranda bu iletişimi bozmaktadır. Hekim olan bireyin temel işlevi hastasını anlaması ve algılaması gerekir.

Başlıca yaşanan örnekleri sunmaktayım.

- İngiltere'de 1970 Yılında Guy's Hastanesinde Genel Cerrahi İntörnü olarak görev/eğitim yaparken, sahra taşı nedeniyle tıkanan bir İngiliz Hocası hastam oldu. Benden rica etti, konuşmamı istedi. Fırsat bulunca konuşmaya giderdim. Nedenini de şu şekilde açıkladı; *"İngilizlerle anlaşamıyorum, çok sokak dili kullanıyorlar, sen ise eğitilmiş dil kullanıyorsun, tam konuşan ile birlikte olmak güzel"* demiştir. *Müzelere gittin mi* deyince, *bilgi sahibi olup öyle gezeceğim* dedim. *Müzeleri gezmek değil, o kültürleri algılamak, algılamak için öğrenmek, onlarla empati yapmak gerekir* demiştir. *İlkokulda gittim, sonra torunları götürdüm, torunları götürürken çalışıp öyle gittim ve anlatırken öğrendim* demiştir.
- Bize söylenen, sakın hastayı anlayın ama onun düzeyinde konuşmayın, sonra iletişim halkası kopar denilmiştir. Onların kelimelere verdiği algı ile bizim algımız farklı olabilir denilmiştir. Bu açıdan sokakta İngilizce sadece bir şey talep ederken konuşulmuştur.
- Bir yağmurluk alacaktım, dükkâna gittim, bir bayan benim ile birlikte oldu ve benim için en uygununu seçti, ona göre indirim yaptı. Bunu arkadaşlarıma sordum, dediler ki, kıyafetin, takım elbise, kravat takmışsın, aynı zamanda mektepli bir konuşman var, seni asilzade sanmışlardır dediler. Sonra fark ettim, Burberrys yağmurluğu almışım. Türkiye'de mağazasına gidince, hemen biz bu fiyata inemeyiz demişlerdi.
- Bize söylenen sakın *"what's watch"* sözüne cevap vermeyin olmuştur. Aklıma Nasrettin Hoca gelmektedir. Kişi zamanı sorması doğal olabilir, ama sizin *"özür dilerim anlamadım, zamanı mı sordunuz"* diye cevap vermemiz istendi. Sizinle hekim olduğunuz için, resmi okulda öğretilen sorulmalı denilirdi. Bunlar;
  - Saat dünkü bu vakit, öğleden sonra, ikindi
  - Saat 150 sterlin, oldukça pahalı denebilir
  - Dün dündür, bugün ise bugün, zaman artık farklı boyutta
  - Saatin markası Swatch
  - Saat onu on beş dakika geçmektedir mi, saat onu çeyrek geçmekte midir denilecek?
- Hekim iken bazı durumlarda da net algılamayınca farklı yaklaşım yapılmıştır.

- Bir öğretmen o gün hiç idrara çıkmadığını belirtmiş, bunun üzerine acil servise yatırarak izleme aldık. Tetkikler normal çıktı ve sonra öğrendik ki, zayıflama için diüretik almış ve çok idrara çıkmış ama su içmemiş. Sıvı takmıştık, çıkardığı kadar verecektik ama gizli kayıp veriyorduk. Buna karşın idrara çıktı ve çıkınca o zaman diüretik aldığını belirtti. Daha doğrusu zayıflama ilacı sanıyormuş, kutusunu getirince öğrendik.
- Bir kişi acile poliklinikten 3 gün boyunca hiç idrara çıkmamış diye getirildi, tuvalete gitmek için izin isteyince sorduk, idrar diyerek kaka kastediyormuş.
- Tanımlanmayan havale şikâyeti olan bir yenidoğanı izlem için yatırdık, sorun gözlemedik ama kan kültüründe patojen üreyince, tedavi başladık, aile çıkarmak istedi, vermedik, 2-3 gün sonra çıkardık, şikâyet etti ama sonuç alamadı.
- Acil serviste, ağrısı nedeniyle bağıran kişinin tetkikleri sırasında ağrısı geçti, çıkmak istedi, ama akut batın bulgusu gelişince acil ameliyata alındı. Ağrım varken ilaç yapmadınız, ağrım geçince serum takıp, ilaçlar yaptınız, sizi anlamıyorum demiştir.

Hekimin hastayı algılaması, empati yapması ve buna göre yaklaşımı önemlidir. Ağrının tercümesi kolaydır ama anlamak, algılamak önemlidir.

Bu Makale, her bireyin kendi algısına göre bir algılaması olacağı, kelime anlamını lügate bakarak insanlar arasında iletişim ve ilişki kurulamayacağı, onun düzeyine inerek ancak aynı frekans yakalanabileceğinin farkına varılmalıdır.

Kuran kelime anlamı “Öğüt/Sunum” olmaktadır. Kuran bile Tanrı yoktur, İlah yoktur diye vurgu yaparken, O ilah (Allah) yaklaşımı yapılmasının tanrıçalık ile Yaratılış/Yaratan algısının olmadığı ortadadır. Bu açıdan olumlu ve olumsuzlukları birlikte sunması ve farklı sıfatlar ile tanımlaması ile açıklayıcı olduğu unutulmamalıdır.

Fatiha suresinde belirtilen doğru yolun, daha sonra tanımlaması olmaktadır. Şöyle ki;

- 1/6 Dosdoğru giden yola ilet bizi<sup>21</sup>
  - **ihdi-nâ** (bizi hidayet et, ulaştır), **es sırâte el mustakîme** (Sıratı Mustakîm, Allah'a ulaştırın yol)<sup>20</sup>
- 1/7 Kendilerine nimet verdiklerinin, üzerlerine gazap dökülmemişlerin, karanlığa/şaşkınlığa saplanmamışların yoluna<sup>22</sup>
  - **Sırâta** (yol), **ellezîne** (ki onlar), **en'amte** (sen ni'met verdin), **aleyhim** (onlara, onların üzerine), **gayri** (başka, hariç, değil), **el magdûbi** (gadap, öfke duyulanlar), **aleyhim** (onlara, onların üzerine), **ve** (ve), **lâ ed dâllîne** (dalâlette olanlar değil)<sup>21</sup>

#### Yorum

Ne kadar dil vardır denildiğinde, kaç kişi yaşıyorsa o kadar vardır diyebilirim. Kaç inanış var denildiğinde de yaşayan, hatta ölenleri ile sayarsak o kadar inanış vardır diyebilirim. Bize onları algılamak düşer, yorumlamak değil.

Bir toplantıda aşı konusu konuşuluyordu, erişkin İnfeksiyon grubu ile Pediatri farklı olduğunu algıladım ve yanımdaki arkadaşına sordum. Ben de aynı düşüncedeyim dedi, ama ben konuşmamam dedi, ben bir profesör olarak konuşurum dedim. İlk defa karşılaşan ile, daha sonra bulaşmayı kırmak için yapılan aşılama görüşü urum elbet farklı olacaktı. Bir polio hastam, nefes alamıyor, destek ile kendine geliyor ve bana “*doktor abi, nasıl olsa öleceğim, sen kendini üzme, ben Cennete gideceğim, merak etme*” demişti. *Aşı bir yaşam, bir varlık bir oluşum boyutudur, aşından önlenebilen hastalıktan hastasını kaybedenler konuşmalı, diğerleri için bir istatistik verisi olarak irdelenir, onlar farklı imaj ve yaklaşım vermemelidir* demiştim.



Özbekistan'da Pazar yerinde bir bıçağı incelerken, bana özellikleri soruldu; a) sapı, b) sapın gövde ile bağlantısı, c) çeliği, d) kesme boyutları, e) ucu ve yapısını inceledim ve genel amaçlı, kurban bıçağı, evin ana bıçağı dedim. Mesleğimi sordu, hekim deyince, doktorlar bilir dedi. Nerelisin diye sordu, Yatağan/Denizli dedim ve bana telefona konuşmamı istedi. Telefonda Siri ile konuşunca Rusça, Yatağan bıçakları ile bilgi çıktı. Bana 2 milyon kendi parası (Somu) olanı (1285TL) 100Somu (64Kırş) veririm dedi, imal eden kendisi imiş. Teşekkür ettim, hediye olarak verdiğinin farkındayım ama, benim uçak ile bıçağı götürmeyeceğimi söyledim. Konumalar tamamen Türkçe idi, ama anlamayı sözle ile Telefon tercümanlık yaptık. Kısaca, aynı algıda olunca, dillerin anlaşması kolay olmaktadır. *Bıçağı anlayana bunu veririm, parayı verenden sakınmak isterim* demiştir.

Bu makale kitap be tıp bilimi içinde ele almak yerine, bireyi anlamak, onları anlamak için kitaplar ve tercüme etmek değil, onları elini tutmak, onlara sarılmak, onlarla aynı frekansı yakalamak, empati yapmak, insanlıkta olmak ile olasıdır vurgusu yapılmaktadır. *Yenidoğan, hatta yaşam sınırında olan bir prematüre ile nasıl iletişim sağlanır* diye soran kişiye, *çocuğu, bebeği bir okşa, onu bir kucakla, onunla konuş ve oksijenlenme verilerine bak anlarsın* derim. *Annesi yapıyorsa, sen de anne modeli ol, onu özümseyerek yap* derim.

## Kaynaklar

1. <https://www.turkcebilgi.com/evrim>
2. <https://evrimagaci.org/down-sendromu-olusumu-evrimsel-anlami-359>
3. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Neoteni>
4. <https://evrimagaci.org/heterokroni-neoteni-cocuk-gorunumluluk-ve-sicramali-evrim-268>
5. <https://evrimagaci.org/atavizm-ve-geri-evrim-turler-atasal-ozelliklerini-nasil-yeniden-kazaniyor-401>
6. Akşitler, İhşidiler / Wikipedia
7. TÜBİTAK, İnsanın Kökeni
8. National Geographic Magazine
9. 4 Mayıs 2005 Tarihli Milliyet Gazetesi<sup>9</sup>
10. <https://www.edebiyatogretmeni.org/kokenlerine-gore-diller/>
11. Dil Ailesi / Wikipedia
12. Language family/Wikipedia
13. <https://bpakman.wordpress.com/2019/10/11/hint-avrupa-dillerinin-kaynagi-turkiye/>
14. <https://yandex.com.tr/gorsel/>
15. <https://arkeofili.com/genler-ve-dil-arasinda-baglanti-oldugu-kesfedildi/>
16. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/altay-dilleri-teorisi>
17. <https://bilimvegelecek.com.tr/index.php/2016/03/16/dil-ailelerinin-dagilimiyla-genetik-akrabalik-arasinda-baglanti/>
18. <https://yandex.com.tr/gorsel/>
19. Dil/Wikipedia, Language/Wikipedia
20. <http://www.anadilim.org/yapi-bakimindan-diller.html>
21. Türkçe Meal: Y. N. ÖZTÜRK, Kur'anı Kerim Meali. [www.yeniboyut.com/meal.asp](http://www.yeniboyut.com/meal.asp)
22. İmam İskender Ali Mihr